

54

(109)

Josepho Pujski  
Audi Cracoviensis p. t. Rec. M.  
recognitionis causa  
editor.

THEATRUM VIRTUTUM

STANISLAI

CARDINALIS HOSII.

2548

2195-00

L. 104  
III d

2548

**THEATRUM VIRTUTUM  
STANISLAI CARDINAL. HOSII  
EPISCOPI WARMIENSIS**

PER

**THOMAM TRETERUM**

**CANONICUM CUSTODEM WARMIENSEM**

CENTUM ODIS ILLUSTRATUM

**PRIMUM CRACOVIAE A. MDCLXXXV**

LUCI PUBLICAE EXHIBITUM

NUNC TERTIO POST OPTIMI PRAESULIS  
MORTEM SAECULO ELAPSO

DENUO RECOGNITUM

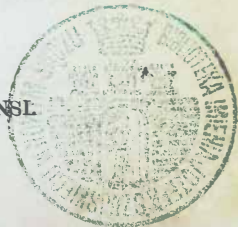
**ATQUE EPISCOPO CLEROQUE WARMIENSI**

AD INSTAR XENII DEDICATUM

IN PIAM MEMORIAM DIEI V. AUGUSTI  
MDCCCLXXIX.



**BRUNSBERGAE.  
EX OFFICINA WARMIENSI**





32-1-9

**Akc.** 578. 200 18

Simonis Starovolscii

# Vita Thomae Treteri

scripta a. 1625.

Thomas Treterus natione Polonus, patria Posnaniensis, (honestis parentibus die 1. Martii a. 1547 genitus) vir fuit vere, hoc est propria virtute nobilis, statura corporis supra mediocrem decenti, facie verecundus, patula utcunque fronte, vividis oculis et ore prono in humanitatem ac misericordiam; sermone comis et affabilis, cultu ac sensu de se modicus. Is adolescentulus in Hosiano Brunsvicensi Collegio Soc. Iesu mansuetioribus humanitatis ac eloquentiae Musis perpolitus cum fuisset seque amplissimo Cardinali Stanislao Hosio ingenii ac morum elegantia mirifice probasset, eius in familiam aulicam adlectus, gravioribus Romae scientiis addictus, superstiti suo Maecenati continenter fidus Achates adhaesit. Secretarius deinde S. R. P. Annae Iagelloniae in Urbe constitutus (qua etiam dignitate Ser. Reges Stephanus et Sigismundus III. illum cohonestarunt), mirum quam vitae integritate, animi candidi sinceritate, morum verborumque virtutum dignitate suspiciendus summis, mediis, infimis charus atque iucundus vixerit, Gregorio III. Pontifici vere Optimo Maximo nec non Clementi VIII vehementer acceptus. Hic legandus Cardinalis in Polonias a Tretero de omnibus informatus, ille suae gentis insignia eidem nobilitato (quantus honos!) usurpanda muneratus. Canonicatu Romano S. Mariae trans Tiberim et Olomucensi donatus col-

latos sibi altiores in aula, in ecclesia dignitatis gradus modeste recusavit. Cum S. R. E. Cardinali Andrea D. Bathoreo, Regio Nepote, Roma reduce, Warmiam se recepit, cuius interventu ecclesiae Canonice pridem census fuerat. Peridoneam hanc pietati ac otio literario solitudinem negotiosae aulae ac infulae prudens volensque praehabuit. Ubi coepto probitatis, solertiae, humanitatis tenore, nullo supercilio, nullo temporiperdio, reliquum vitae laudabilissime posuit, perenne domesticis, exteris, nobilibus, ignobilibus, doctis, inopibus asylon atque diversorium, commemorabili hospitalitatis in advenas, in egenos benignitatis exemplo. (Diem supremum obiit Frauenburgi die XI Februarii a. MDCX).

Scrispsit Romae: (1.) Romanorum Pontificum compendiaria gesta soluto vincitoque sermone (nondum edita). (2.) De vita et miraculis S. Benedicti carmina diversis generibus subiecta (nondum edita). (3.) Ad effigies Imperatorum Romanorum Elogia (Romae 1573). (4.) Theatrum virtutum S. R. E. Cardinalis Stanislai Hosii iconoglyphico opere non sine sententiosis lemmatis (Romae 1588). (5.) Centum in easdem virtutes Odas (Cracoviae annis 1685 et 1686 typis Francisci Cezary, cura et impensis Matthiae a Lubomierz Treteri, grati nepotis, luci publicae exhibitas). (6.) Symbolicam vitam Christi, una cum Christianis virtutibus post obitum editam (Brunsbergae 1612).\*) (7.) Elenchum vularum Horatiani poematis, (Antwerpiae 1575) de quo gratias Tretero egit scite scripta

---

\*) Praemissa est huic operi vita Treteri, quam Starovolscius noster ad verbum fere secutus est. Plura si velis cf. vitam Treteri ab Antonio Eichorn p. m. conscriptam in Erml. Zeitschr. III, 552 et in vita Stanislai Hosii I, 14, unde patet carminum Hosianorum centuriam iam a. 1582 a Tretero absolutam fuisse (Uncis inclusa ab editore addita sunt).

Ode unus Gymnasiarchorum Elbingensium. Warmiae vero scripsit: (8) Hierosolymitanam peregrinationem Illustr. Domini Nicolai Christophori Radivilli Nesvisiensis et Olicensis Ducis Latinitate donatam (Brunsbergae 1601) (9). Sacratiss. Corporis Christi historiam et miracula aeneis typis illustratam (Brunsbergae 1609). (10) Seriem et acta Episcoporum Posnaniensium (Brunsbergae 1604). (11 De Episcopatu et Episcopis Ecclesiae Warmiensis, post obitum edit. Cracoviae 1685). et complura alia pietatis monumenta.

Unde iure haec illi elogia posthuma fama occinit:

## I.

Warmia semper habes, te quorum scripta celebrent  
Virtute insignes ingenioque viros.

Sylvius et Cromer historiis, Copernicus astris,  
Clarus avitae Hosius religionis Atlas,

Vates Dantiscus; numeras et in hisce Treterum  
Iure, sed heu! quantum Warmia sidus humas.

## II.

Penna, peniculo, cestris astrisque, Tretere!

Tu Numa, Naso, Mycon unus erasque Myron.

## III.

Brunoris articola, te nato Posna Tretere,

Roma Palatino, Warmia laeta patre.

## IV. (Jascrovicii).

Edidit hunc celebris (celebris) Posnania mundo,

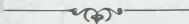
Dotibus ingenii clarus ubique foret,

Orbis Roma caput Mystae dignatur honore,

Primo constituit Warmia clara loco.

Doctrina meruit, meruit pietate Treterus,

Utraque eximium qui ferat urbe decus.



## Editor lectori S.

Treterus noster grato illo animo, quem omnes honestae indolis profitentur homines, Cardinalem suum vel mortuum prosecutus, qua erat pingendi sculpendique arte haud mediocriter instructus, patroni studium eo est testatus, quod pictis a se aeri que insculptis centum imaginibus, quae Varsaviae nunc Petropolique asservantur, ipsum concelebraret theatrumque quasi quoddam virtutum Stanislai Hosii exhiberet, quod centum odis exinde diversorum metrorum illustravit. Unde fit, ut saepius in carminibus nostris ad picturas suas respiciat. (Cf. *carm.* 8, 5; 10, 2; 30, 4; 37, 7; 38, 4; 59, 23; 63, 1; 64, 4; 75, 4; 100, 11; coll. *Erml. Past. Bl. XI*, p. 68). Ceterum, quod dolendum est, carminum suorum centuriam ipse prelo non subiecit, quare haud pauci in editionem a Matthia Tretero a. 1685 (resp. 1686) publici iuris factam unicam eandemque rarissimam irrepserunt errores. Quibus, quum auctoris autographon vel alius codex manuscriptus hodiedum aut non exstet aut certe lateat, coniecturis medendum erat. Quarum quae notabiliores visae esse sunt in textu nostro ad hodiernam scribendi interpungendique consuetudinem redacto uncis inclusae apparent. (Cf. *carm.* 22, 18; 23, 6; 26, 49; 29, 2; 30, 22; 30, 51; 39, 28; 46, 37; 52, 2; 55, 15; 59, 2; 61, 36; 64, 45; 65, 34; 79, 13; 85, 18; 96, 2; coll. *Erml. Zeitschr. VII*, 1 sq.)

Vale, lector benevole, nostrisque curis in hoc virtutum theatro denuo aperto perfruere!

Brunsbürgae.

F. Hipler.



# INDEX CARMINUM.

	Pag.
I. Patriaet natalis dies (5. Maii 1504)	1
II. Votum matris . . . . .	2
III. Pueritia . . . . .	2
IV. Vitae monasticae desiderium .	3
V. Puerilis abstinencia . . . . .	4
VI. Profectus in litteris . . . . .	5
VII. Haereseos detestatio . . . . .	6
VIII. Adolescentia . . . . .	7
IX. Illecebrarum contemptus . . . .	8
X. Sensuum custodia . . . . .	9
XI. Eruditionis parandae ratio . .	10
XII. Baccalaureatus in Academia Cracoviensi (1521) . . . . .	11
XIII. Peregrinatio studiorum causa suscepta (1529) . . . . .	12
XIV. Doctoratus in academia Bono- niensi (1533) . . . . .	14
XV. Benedictio paterna (1534) . . .	15
XVI. Familiaritas principum . . . .	16
XVII. Conversatio in aula (ab a. 1535)	17
XVIII. Civilitas mensae restituta . .	19
XIX. Judaei astrologi praedictio (1538)	20
XX. Regiset reginae concertatio (1538)	22
XXI. Secretariatus regni . . . . .	23
XXII. Secretarii in cancellaria regia munus (1538) . . . . .	24
XXIII. Beneficia ecclesiastica et cano- nicatus Cracoviensis (1540) . . .	26
XXIV. Sacrae theologiae studium (1543)	27
XXV. Sacerdotium . . . . .	30
XXVI. Sacrosanctum missae sacrifi- cium . . . . .	31
XXVII. Separationis consiliorum dete- statio . . . . .	32
XXVIII. Sigismundi I de episcopatu Hosii voluntas . . . . .	33
XXIX. Nominatio ad episcopatum Cul- mensem (1549) . . . . .	34



	Pag.
XXX. Episcopalis oneris discussio . . . . .	36
XXXI. Constans renuendi episcopatum voluntas . . . . .	37
XXXII. Divinae vocationi datus assensus . . . . .	39
XXXIII. Somni interrupta continuatio . . . . .	40
XXXIV. Legationis ad Caesarem munus impositum (1549) . . . . .	41
XXXV. Pacta foederis cum Carolo V Caesare . . . . .	42
XXXVI. Amicitia cum Ferdinando Romanorum Rege stabilita . . . . .	43
XXXVII. Acta cum haereticis Torunensibus (1551) . . . . .	44
XXXVIII. Translatio ad ecclesiam Varmiensensem (1551) . . . . .	45
XXXIX. Libelli de expresso Dei verbo scribendi occasio . . . . .	47
XL. Christianae confessionis volumen ex synodi decreto (1551—1553) . . . . .	48
XLI. Cum Alberto, Prussiae duce, collatio (1552) . . . . .	49
XLII. Juventutis recte instituendae cura . . . . .	51
XLIII. Confutatio prolegomenon Brentii . . . . .	52
XLIV. Trinis Pauli IV litteris Romam vocatur (1557) . . . . .	53
XLV. Adventus in Urbem et consilia Paulo IV data . . . . .	54
XLVI. Cardinalatus oblata recusatio . . . . .	56
XLVII. Nuntii apostolici a Pio IV ad Caesarem Ferdinandum munus . . . . .	57
XLVIII. Tractatio negotiorum cum Caesare (1560) . . . . .	58
XLIX. Colloquia cum Maximiliano Bohemiae Rege habita . . . . .	60
L. Fauserum haereticum Vienna pelli curat . . . . .	61

LI. Rosam, pileum et gladium Caesari tradit . . . . .	63
LII. Absens a Pio IV Cardinalis creatur (1561) . . . . .	64
LIII. Cardinalatus altera recusatio . . . . .	65
LIV. Cardinalatum ex obedientia acceptat . . . . .	67
LV. De loco continuandi concilii cum Caesare convenit . . . . .	68
LVI. Legatus ad concilium absens designatur . . . . .	69
LVII. Vienna discedit: Tridentum venit (1561) . . . . .	70
LVIII. Legatio in concilio Tridentino . . . . .	72
LIX. Ad ecclesiam suam redit a concilio (1564) . . . . .	74
LX. Rex pro illustrata patria gratias agit . . . . .	75
LXI. Brunsberga calixtinos pellit . . . . .	77
LXII. Societatem Jesu in Poloniam introducit (1565) . . . . .	78
LXIII. Martyrii studium et in peste oratio . . . . .	80
LXIV. Ecclesiasticam iurisdictionem defendit . . . . .	81
LXV. Censuram de haereticorum censura scribit (a. 1565) . . . . .	83
LXVI. Abstrahitur a sensibus . . . . .	84
LXVII. Synodus dioecesana (1565) . . . . .	86
LXVIII. Proditio Regiomonti detecta . . . . .	87
LXIX. Elbingensem ecclesiam recuperat . . . . .	89
LXX. De Elbingensium conversione laborat (1568) . . . . .	90
LXXI. Amor subditorum: cura bonorum ecclesiae . . . . .	92

	Pag.
LXXII. Comitia Lublinensia et Romanum iter (1569) . . . . .	93
LXXIII. Incendium Brigense . . . . .	94
LXXIV. Coadiutorem episcopatus assumit	96
LXXV. Sueciae, Angliae, Saxoniae convertendae studium . . . . .	97
LXXVI. Sigismundi Augusti, Poloniae regis, exequiae (1572) . . . . .	99
LXXVII. Confoederationem haereticorum oppugnat (1573) . . . . .	100
LXXVIII. Fit maior Poenitentarius (1573)	102
LXXIX. Hospitale Polonorum Romae instituit . . . . .	103
LXXX. Sublaci ad reliquias s. Cleridoniae sanatur (1576) . . . . .	105
LXXXI. Cardinalatus in Urbe tituli . . . . .	106
LXXXII. Senectus . . . . .	108
LXXXIII. Viaticum et dispositio domus . . . . .	109
LXXXIV. Transitus (5. Augusti 1579) . . . . .	111
LXXXV. Exequiae et piorum luctus . . . . .	112
LXXXVI. Epitaphium . . . . .	114
LXXXVII. Religio . . . . .	115
LXXXVIII. Charitas . . . . .	115
LXXXIX. Castitas . . . . .	116
XC. Eruditio . . . . .	116
XCI. Humilitas . . . . .	116
XCII. Prudentia . . . . .	117
XCIII. Sinceritas . . . . .	117
XCIV. Gravitas . . . . .	118
XCV. Humanitas . . . . .	118
XCVI. Hospitalitas . . . . .	118
XCVII. Beneficentia . . . . .	119
XCVIII. Exemplaritas . . . . .	119
XCIX. Virtutum meritorumque praemia	119
C. Conclusio . . . . .	120



## I. In patriam et natalem diem.

Stanislaus Hosius in Civitate Cracoviensi, Regni Poloniae  
Metropoli, Ulrico et Anna parentibus felici sidere nascitur  
die 5. Maji, anno 1504.

**O** civitatum Sarmatiae decus,  
Craci Parentis filia nobilis,  
Adverte mentem! pluribus te  
Nominibus reputo beatam.

Vel quod remotis hostibus auream 5  
Dudum quietem fertilis obtines,  
Reges Poloni vel quod in te  
Conspicuum posuere sedem.

Templis et aris (ut fidei tenax 10  
Priscae) refulges magnificentius.  
Pacem frequentis civitatis  
Iustitia retines et armis.

Exculta pictis molibus aedium  
Tollis propinquum sideribus caput. 15  
Musis amicam mansionem  
Perpetuo celebranda praebes.

Plus miror et te plus veneror tamen  
Hinc, quod viri sis patria maximi,  
Quod prima nascentem recepit 20  
Urbs Hosium tua Cardinalem.

Sacri senatus praecipuum iubar,  
Sidus Poloni nominis unicum,  
Cui culmen immortale virtus  
Et pietas celebris paravit.

- 25 Quintam ergo Maji rite colas diem  
 Laetamque fastis annumeres tuis,  
 Quae lumen illud tam coruscans  
 Sarmatico generavit orbi.
- 30 Sis grata. Cessas spargere flosculos  
 Etserta templis? Urbs Hosium sonat,  
 Laudes ad illius fidelis  
 Plebs oculos animumque vertit.
- 

## II. In votum matris.

Infans ab Anna matre, religiosissima femina, Deo futurus sacerdos offertur, in eum finem sacris vestibus et vasis ab illa paratis.

- A**nna parens Hosii (priscis velut altera seclis,  
 Quondam fatidici quae Samuelis erat)  
 Vix utero natum ediderat, cum protinus illum  
 Divinis famulum deputat obsequiis.
- 5 Et quamvis nondum cunas excesserat infans  
 Parvaque fasciolis membra liganda daret,  
 Illa sacerdoti vestes calicemque futuro  
 Quaeque forent sacris usibus apta parat.
- 10 Cresce puer, Domini posthac sistendus ad aram,  
 Cresce puer, patriae splendor honosque tuae.
- 

## III. In pueritiam.

Lusus pueriles omittens pietati vacare, templum frequentare, vitas Sanctorum lectas audire, parentes honorare, maiores revereri, literisque operam diligentem navare incipit.

**H**uc aetas tenera, huc currite parvuli,  
 Mores ex Hosio discite parvulo,  
 Primis monstrat in annis  
 Virtutum puer hic vias.

Natus carne piis progenitoribus, 5  
 Divinus, didicit, quis fuerit timor.

Huius fronte serena  
 Sese supposuit iugo.

Non segni repetit templa puer pede,  
 Castas ore preces ingenuo ferens 10  
 De Christoque loquentes  
 Audire historias amat.

Decretam veteri lege parentibus  
 Charis exhibuit sic reverentiam,  
 Se ut persaepe beatos 15  
 Tali pignore dicerent.

Vixdum verba puer coeperat eloqui,  
 Balbo literulas gutture concrepat.  
 Cum chartisque tabellas 20  
 Tractat sollicita manu.

Maiorum solitus iussa capessere  
 Languentem pepulit segnitiam procul,  
 Incessuque modesto  
 Se praebebat amabilem.

Morum dux Hosius sit pueris puer, 25  
 Huc aetas tenera, huc currite parvuli,  
 Praeceptore sub isto  
 Vitam discite candidam.

#### IV. In monasticae vitae desiderium.

Ulrico patre monasterium fratrum Praedicatorum Vilnae con-  
 struente, filius paene puer, accensus pio religiosae vitae desi-  
 derio, eam ingredi frustra conatur patre repugnante.

**D**um promovere gloriam Dei cupit  
 Ulricus Hosii pater,  
 Monasticis quod esset aptum regulis,  
 Vilmense claustrum construit.

- 5 Hic instituti Praedicatorum patres  
 Devotus heros collocat.  
 Puer tenellus id parentis optimi  
 Factum suis accommodat  
 Profectibus. Sacrum frequentat impiger  
 10 Coetum Deo psallentium.  
 Simplex ciborum, vestis et simplex genus  
 In hoc placebat Ordine.  
 Quid multa? Fratres ut sibi locum darent,  
 Fatigat ardenti prece.  
 15 Parens honestis filii conatibus  
 Licet faveret clanculum,  
 Sublimiora mente cogitans tamen  
 Dei monentis semina  
 Votis repugnat filii, credens fore  
 20 Vidit quod aetas postera,  
 Quo lumen illud altiore stans gradu  
 Luceret in domo Dei.  
 Quo non suae tantum salutis commodum,  
 Sed plurimorum quaereret.

## V. In puerilem abstinentiam.

Ieiuniis valde addictum eum videret filium pater, timens eius imbecillitati, confessarium inducit, ut ei pro poenitentia sumendam refectionem praeciperet.

- I**eiuniorum quo tenacem se magis  
 Monstrabat Hosius puer,  
 Hoc plus paternum pectus anxio metu  
 Languabat, ut ne filius  
 5 Hinc advocaret grandius periculum  
 Suo tenello corpori.  
 Sic perficit tandem, ut sacerdos audiens  
 Confessionem filii

Soleret illi poenitentiae loco  
 Stricte imperans iniungere, 10  
 Ne longiusculam per abstinenciam  
 Corpusculum prosterneret,  
 Sed hoc vel illud sumeret cibi genus,  
 Vires quod illi subderet.  
 Sic esca, multi quam voluptatem putant, 15  
 Est poena facta parvulo.

---

## VI. In profectum in literis.

Nonum aetatis annum cum attigisset, eos in literis profectus fecit, ut praeceptorem, quo a primis pueritiae annis usus est, longo post se intervallo reliquerit: qui parenti id ipsum indicans sibi licentiam, filio doctiorem magistrum dari postulat.

**M**ens in corpore sobrio  
 Regnans haud sterili torpet in otio,  
 Sed distenta laboribus  
 Solers ipsa sibi praesidium parat.  
 Sic escis puer abstinens 5  
 Totum se studiis applicuit bonis,  
 Noctes pervigil et dies  
 Scribens atque legens tempora conterit.  
 Aequales superat suos,  
 Quantum luna solet vincere sidera, 10  
 Lunam sol velut aureus  
 Praecedit radiis splendidioribus.  
 Sed non tantus erat labor,  
 Si cessere pares ingenio sibi.  
 Praeceptor pueri patrem 15  
 Iam grandaevus adit voceque libera  
 Victum se quoque nuntiat,  
 Nec se scire quod hic non teneat puer



- Profert ingenuus senex,  
 16 Doctorem utque alium provideat monet;  
 Collaudat genitor Deum,  
 Quod tantis puerum dotibus auxerit.
- 

## VII. In haereseon detestationem.

Hosio duodecimum aetatis annum agente Martinus Lutherus, impurus haeresiarcha in Germania, suae perfidiae virus spargere coepit. Cuius nefandum dogma cum pius Hosii animus ferre non posset, scriptis contra eum carminibus Ecclesiae catholicae veritatem illa tum aetate defendere aggressus est.

- P**rovidam aeterni Patris actionem,  
 Qua regit totum sapienter orbem,  
 Cogitans illi meritas studeto  
 Reddere grates.
- 5 Impius vixdum tenebris sepultas  
 Haereses ausus fuerat Lutherus  
 Spargere in vulgus, Deus en magistrum  
 Destinat orbi.
- 10 Namque bis senos peragentis annos  
 Pectus inflammans Hosii pudicum  
 Mandat in sacri calamum movere  
 Numinis hostem.
- 15 Qui pium Christi retinens amorem,  
 Tradidit quo se furiis Lutherus,  
 Coepit hoc ipso generosus anno  
 Bella parare.
- Bella in errorum fidei magistros  
 Inque Martinum male sentientem,  
 Cujus insanum lepido tumorem  
 Carmine pressit.

Utque cum bis sex numeraret annos  
 Christus, ostendit speciem futuri  
 Dogmatis, sacra residens in aede

Multa rogando:

Sic et aetate hic similandus illi, 25  
 Quantus assertor fidei futurus  
 Esset, in primo documenta liquit  
 Flore iuventae.

Prodit errorum sceleratus auctor 30  
 Teutho fax Orbis; Deus en Poloni  
 Corda vicini parat, in superbum  
 Qui ruat hostem.

Dic Deo grates sapientiamque  
 Lector extollas Domini, medelam  
 Qui suam morbis, velut hora poscit, 35  
 Providus adfert.

## VIII. In adolescentiam Hosii.

Adolescentiam summa integritate Hosius transigit.

**A**thleta quinam prodiit huc novus?  
 Tolleus in altum lumina, brachiis  
 Nudatus ignem extinguit, angues  
 Calcat, aquas retinet crucemque.

Pictura profert haec Hosium tibi, 5  
 Primae genarum quando calent rosae!  
 In sempiternum castitatis  
 Bella tulit generosus hostem.

Terrena spernens ante oculos Deum  
 Semper ferebat. Scilicet hunc ducem 10  
 Vitae sequutus displiceret,  
 Quicquid ei fugiebat ultro.

15 Segni recedens totus ab otio  
 Rebus gerendis applicuit manus,  
 Non surdus auditor bonorum  
 Quae didicit facienda fecit.

20 Amans laborum suave crucis iugum  
 Gaudens in ipso corpore pertulit.  
 Christique nixus passioni  
 Mortiferas superavit hydras.

Clava voluptatum illecebras novus  
 Hic noster Alcides valida manu  
 Perfregit, hac et tortuosi  
 Daemonis insidias peremit.

25 Crudelitatis dum genus utile  
 Sectatur, esca saepius abstinens  
 Extinxit ardores iuventae  
 Labilibus pepulitque membris.

30 Felix es Hosi, qui iuvenilibus  
 Annis per ignes integer ambulas,  
 Quem nulla conspurcavit unquam  
 Luxuries, genitrix malorum.

## IX. In contemptum illecebrarum.

A mundi illecebris, quibus iuvenes implicari facile consueverunt, adeo abhorrebat Hosius, ut ne ad honestam alioquin inter propinquos chorearum recreationem unquam pertrahi potuerit, et sorori id semel tentanti sese subtraxit, ad studia solita subito reversus.

**D**um iuvenis libros Hosius pertractat amicos,  
 Atque studet Latiis reddere Graeca modis:  
 Ecce pudica soror, fratris miserata labores,  
 Hunc vocat ad blandos patre iubente choros.

Abnuit ille, sed ut chari mandata parentis	5
Impletet, victam praebet utique manum,	
Dumque choris passu non respondente pererrat,	
Contigit oppositas ante venire fores:	
Exilit e manibus genitore vidente sororis,	10
Praecipiti sibi mox consulitque fuga.	
Principium invitus dederat, sed sponte choreis	
Finem uno voluit constituisse die.	

## X. In sensuum custodiam.

In sensibus custodiendis adolescens Hosius eam diligentiam adhibuit, ut domo egressus faciem manica vestis obtegere solitus fuerit, aliis exemplum pudicitiae, sibi securitatem conscientiae comparans.

**V**is scire vultum cur iuvenis tegat  
Noster? Malorum semina vidimus  
Vultus decori claritatem  
Pluribus exhibuisse quondam.

Latere noster dum videt Hosius	5
Hostem sub ipsa carne domesticum,	
Constans amator castitatis,	
Hanc tenuit sapienter artem.	

Si quando formosus iuvenis pedem	
Proferre patris visus erat domo,	10
Cogente causa, laxiore	
Mox faciem manica tegebat.	

Custos fidelis limina sensuum	
Casti pudoris vectibus obstruit,	
Nil turpe spectans audiensve	15
Cor studuit retinere mundum.	

Per civitatis compita rarior  
 Est ire visus, scilicet haec duo  
 20 Tantum frequentans, quae referrent  
 Tempa sibi docilesque Musas.

Quid plura vecors ambitio petis?  
 Possint duo cum reddere nobilem,  
 Christum requiras literasque  
 Continues, et eris beatus.

## XI. In parandam eruditionem.

In literarum studiis cum fructu percipiendis eam rationem secutus est Hosius, ut gratiam Dei primum studeret promereri, vitam a strepitu inutilium occupationum alienam ducens, quietem sectaretur, a praeceptoribus quae percipere vellet frequenter percunctaretur, percepta repetitione assidua retinere contenderet, et haec omnia faciens humillime de se ipso et sentiret et loqueretur.

**Q**ui doctior vult et sapientior  
 Esse, hanc sequatur, quam tenuit viam  
 Princeps iuventutis regendae  
 Saepe mihi memorandus odis.

5 Huic, ut decebat, cura fuit prior  
 Dei potentis quaerere gratiam,  
 Quo fonte derivata manat  
 Ingenii saliens scatebra.

10 Amor quietis propulit otium  
 Docto cubili, trusit inutiles  
 Curas: columbae instar silentis  
 Grana libris adopena quaerit.

15 Peritiores consulit, utile  
 Scientiarum percipiens lucrum,  
 Perplexitates quaestionum  
 Iudicio trutinat sagaci.

Percepta dum vult mente fideliter  
 Tenere, iam iam doctior in dies  
 Commilitones inter ipsos  
 Illa eadem repetendo spargit. 20

De se tamen nil magnificum, nihil  
 Praesumit amplum, sed sapientiae  
 Basim profundam construendo,  
 Vult humilis sociis videri.

## XII. In Baccalaureatum.

### Ad Academiam Cracoviensem.

Adolescens humaniora studia logices praesertim et dialectices ita prosecutus est, ut supra aetatem baccalaurei titulo in Academia Cracoviensi publice donatus fuerit, qui honoris gradus, sicut illum ad graviora studia diligentius perscrutanda vehementer inflammavit, ita ad multo sublimiora dignitatum ornamenta, quae postea consecutus est, felix initium posuit.

**T**er felix Academia,  
 Si tu scepra prius non gereres duo,  
 Posses sumere tertium.  
 Rex unum tribuit, docta aliud dedit  
 Pallas, tu reliquum a tuo 5  
 Deposcas Hosio. Purpura quem sacris  
 Insignivit honoribus,  
 Inter Romuleos annumerans patres.  
 Huius tu iuvenis comam  
 Baeca condecoras frondeque laurea, 10  
 Exactisque laboribus  
 Pulchrae rhetorices et dialectices  
 Reddis debita praemia,  
 Virtutem stimulis exagitans suis.

- 15 Gratus, ne dubites, puer  
 Reddet cum duplici foenore, quae tulit  
 Ornamenta tibi. Vides  
 Ut cursu celeri fertur ad ardua  
 Verae culmina gloriae?
- 20 Iam iam tempus erit, quando beaberis  
 Tali discipulo, tuae  
 Cum laudes ferient vertice sidera,  
 Quod tu prima revinxeris  
 Ornantis patriam mite Hosii caput.
- 25 Si vivent mea carmina,  
 Vives temporibus tu quoque posteris,  
 Ter felix Academia  
 Vives, Sarmatiae lux celeberrima.

### XIII. In peregrinationes Hosii.

#### Ad Petrum Myscovium Episcopum Cracoviensem.

Petro Tomicio episcopo Cracoviensi auctore ad capessenda graviora studia in Italiam proficiscitur et Patavii Lazaro Bonamico praeceptore, viro doctissimo, familiariter usus non vulgares eruditionis thesauros sibi comparavit.

- P**ulchras quisquis amat discere literas  
 Excedat patria. Proficiet brevi  
 Annorum spatio. Fiet amor brevi  
 Doctorum. Fugiet providus otium.
- 5 Fecere hoc alii. Pythagoras adit  
 Aegyptum, ingenii divitias parans.  
 Fecit sic Hosius: consilio Petri  
 Sano Tomicii fultus episcopi  
 Florentem studiis Italiam petit,
- 10 Urbem Antenoream deligit. Utitur  
 Insignis Bonamici indole Lazari.

Discendi patiens in penetralia Musarum irruit et quidquid habet ferax Doctrinae Latium pulchraque Graecia Non segni studio percipit Hosius.	15
Stulti quae iuvenes turpiter ambiunt, Quae vitam minuunt et patrimonia: Bimos, scorta, iocos, symbola, coenulas Vitabat sapiens, at similes sibi Virtutum socios iungere maluit,	20
Per quos et melior posset et in dies Reddi doctior. Hunc scilicet hunc, moras Ducturus Patavi proposuit scopum. Polum percoluit, cardinei decus Immortale chori, tunc iuvenem bonis	25
Immersum studiis, teque polonicae Myscovi columen gentis et optimum Regni pontificem, coeptaque tunc semel Inter vos viguit mens bona, mens amans, Dotes ille tuas, eloquium grave:	30
Praestans iudicium ac ingenium elegans, Vitae munditiem, pectus et artibus Excultum ingenuis iure adamaverat. Quid tu? Visus eras reddere par pari	35
Complectens Hosium suaviter, ut patrem Vincens officiis tempus in ultimum. Felix qui meruit sic ab amabili Laudatoque viro totus amarier; Felix non minus es tu quoque, maxime Myscovi, quod ad hos quos merito geris	40
Accedet titulos: Hic fuit Hosii Dilectus socius. Vidimus hoc. Sciat Longaevos numerans posteritas dies.	



## XIV. In Doctoratum Iuris Utriusque.

Ad Gabrielem Paleottum Cardinalem,  
Archiepiscopum Bononiensem.

Lazaro Bonamico praeceptore Patavino Bononiam evocato  
secutus est eum Hosius, ibique cum in iure civili et canonico  
progressus non vulgares fecisset, doctoratus gradum suscepit  
et principum amicitias sibi conciliavit.

**T**elsinae clarum Paleotte sidus  
Urbs, insignem meritis patronum  
Quamlibet parvis modulis canenti  
Dexter adesto.

5 Literis vestram Bonamicus urbem  
Lazarus ditans Hosium sequentem  
Se loco fratris coluit bonisque  
Dotibus auxit.

10 Ille (ceu praedam leo conspicatus  
Ardet et visam properat tenere)  
Temporis parcus speciosa quaerit  
Pabula menti.

15 Nulla anhelantem studiis retardat  
Hora, quin doctos adeat magistros,  
Nunc Amasaem, modo Lazarum spe  
Proficiendi.

20 Dum manu libros utriusque iuris  
Saepe nocturna terit ac diurna,  
Doctor est legum merito creatus  
Re tituloque.

Sic comes virtutis honos amicas  
Principum mentes Hosio paravit,  
Literis qui forte Bononiae tunc  
Invigilabant.

Hugo dilexit tenere, beati 25  
 Qui Petri clavum sapiens gubernat,  
 Pontifex et Gregorii reducit  
 Nomen et acta.

Truchsius, Madrucius et nepotes 30  
 Tertii Pauli duo, purpurae quos  
 Postmodum velavit honos in orbis  
 Principe Roma.

Cognitum scriptis prius, inde vultu,  
 Tu quoque, Antistes venerande, dignum 35  
 Iudicasti, quem bonitatis ergo  
 Totus amares.

Sic pares gaudent paribus, bonique  
 Diligunt ipsis similes; amant post  
 Fata. Sicut nunc Hosium superstes 40  
 Tu veneraris.

## XV. In familiaritatem principum.

Reversus ex Italia Hosius ab episcopo Cracoviensi Tomicio,  
 qui pietatis et eruditionis eius magna ducebatur admiratione,  
 in familiarem adsciscitur.

**V**itae candida puritas  
 In vultuque nitens pulchra modestia,  
 Mentis certa fides bonae  
 Doctrinae, tenebras discutiens iubar 5  
 Se fulgore suo palam  
 Demonstrat, latebris impatiens tegi,  
 Mirantumque animos movet  
 Et se materiam praebet amantibus.  
 Sic virtus Hosii recens  
 Advecta in patriam splendidioribus 10

- 15 Effulsit radiis, Petri  
 Perstringens oculos prima Tomicii.  
 Doctorem subito novum  
 Princeps optimus ad se vocat, in suas  
 Aedes protinus accipit,  
 20 Acceptum meritis auget honoribus.  
 Praebet consiliis locum,  
 Grandaeuus iuveni paret in omnibus.  
 Hoc praestans bonitas facit,  
 Subdi non renuens inferioribus.
- 

## XVI. In benedictionem paternam.

Ad Ioannem Hosium, Capitaneum Gut-  
 statensem, Cardinalis fratrem.

Vilnam profectus patrem visitat et quodam tempore famulis  
 abeuntibus eorum vices obire non dedignatus, a patre, qui  
 Deum humilitatem hanc eius exaltaturum promittit, bene-  
 dictionem reportat.

- T**e venerande senex, ipso quoque fratre Cardinali  
 Beatiorum praedicare possem,  
 Quod vacuus curis gravioribus in Dei timore,  
 Bonis amicis non egens, fideli  
 5 Coniuge ditatus bene, ter geminaque prole felix  
 Non marcidam, recte valens, senectam  
 Nec libris citharaque carentem, patrios penates  
 Nunquam relinquens protrahis decenter:  
 Publica ni maius meritum bona congregata charo  
 10 Fratri parassent orbis in teatro.  
 Scilicet in vobis geminae Deus arbiter duobus  
 Ostendit exemplum beatitatis.  
 Ut foris ille, domi tu cognitus, optimum daretis  
 Spectaculum vitae utriusque multis,



Heu non effugiet saxa superbiae  
 Poscentisque gulae cuncta voraginem,  
 15 Non undas levitatis,  
 Non cautes simulantium.

Horrebit furias imperitantium,  
 Spectabit pavitans ora calumniae,  
 Ungues ambitionis,  
 25 Fraudum mille pericula.

Vives absque mari tutior aulico,  
 Contentus modicis. Si tamen huc malus  
 Error detulerit te, aut  
 Importuna necessitas:

30 Cautus dispice, quo remige, vel rate,  
 Quo vento in freta, quo sidere proruas,  
 Portus quisve petendus  
 Pertaeso maris et viae.

Noster sic Hosius. Aedificat sibi  
 35 Virtutum validis e trabibus ratem,  
 Quam clauso integritatis  
 Et famae solidat bonae.

In prorae excubiis stat patientia,  
 Quae fluctus tolerat fortiter aulicos,  
 40 Agnum induta quietis  
 Optatae genium colit.

Nulli noxia vis, proficua omnibus  
 Puppim fida regit, praeterit ardui  
 Temonis moderatrix  
 45 Insani scopulos maris.

Aurae proveniunt aethera domo  
 Lenes et facili navigio ferunt  
 Mentem compositam, quae  
 Rectorem sequitur Deum.

Stanislai Hosii XVII—XVIII. 19

Frustra suscipitur quisquis erit labor 50  
Vestigans et honestum et simul utile,  
Coelestem nisi quaerat  
Recti conscia mens opem.

Placato melius sidere scanditur  
Aequor. Propositum sic tenuit ratis 55  
Hosi sedula portum  
Magnatum utpote gratiam.

Charus principibus commodioribus  
Vitae praesidiis utitur: et sibi  
Venturos ad honores 60  
Disponit probitas viam.

Nulli fac noceas, sis patiens, cole  
Pura mente Deum, laetus herilia  
Mandata effcito: istud  
Sospes traicies mare. 65

---

### XVIII. In civilitatem restitutam.

Episcopi Cracoviensis Choinli mensae adhibitus, cum sales inurbanos et ecclesiastici praelati convictu minus dignos agitari vidisset, Hosius impudentiam scurrarum liberrime reprimat et apud episcopum, ut non modo a mensa, sed ab aula sua illos amoveret, oratione perfecit.

**Q**uo laus rarior est, hoc nitide magis  
Splendens emicat in principibus viris,  
Aures qui patulas esse volunt bonis,  
Clausas esse volunt malis.

Assentator opem blanditiis parans, 5  
Lenis perniciēs insipientium,  
Sincerī tibi nil dicet: in abditos  
Errorum laqueos trahens.

10 Contra cultor honesti intrepidus nequit  
 Velamen vitiis pandere, commodi  
 Contemptor proprii, turpia si videt,  
 Non fert imperiosior.

15 Mensae Choinii praesulis assidens  
 Felix innocuis Hosius auribus  
 Scurras colloquiis turpibus audiit  
 Mentis inficere hospitum.

20 Longum non tulit haec ingenuus pudor,  
 Sed mox, officium quod sit episcopi,  
 Dum corpus dapibus pascitur, admonet,  
 Pascendam esse animam quoque.

Vel sacrae variis historiae libris,  
 Vel certaminibus commorientium  
 Christo Martyrum et his colloquiis, quibus  
 Nutriri pietas solet.

25 Turpes eiicies, dixit, abhinc iocos  
 Vel me; Pontificum dedecorant dapes  
 Infames parasiti, ocus impudens  
 Hinc te principe vanitas.

30 Immunis scelerum respuit improbos  
 Profligatque pius vim petulantium.  
 Princeps officio fungitur, effugat  
 Aulae spurcitiem procul.

---

## XIX. In iudaicam praedictionem.

Astrologus quidam Hebraeus admonet episcopum Cracoviensem Choinium, ut prae caeteris Hosium amet et foveat. Se enim ex astrorum observatione cognovisse futurum, ut omnes Regni Poloniae antistites superet, quod illo ad Cardinalatus dignitatem evecto vidimus evenisse.

**F**ortunam sua cuique solet componere virtus.  
 Haec meritis decernit honores,

- Auget divitiis animi quos dotibus auxit  
 Ipsaque se sustollit in altum,  
 Permittente Deo, rectis qui mentibus adstat 5  
 Praesens muneribusque coronat.  
 Pars hominum tamen, ut nimis ambitiosa futuri,  
 Vitae omen deposcit ab astris.  
 Decipitur laetis male credula, tristibus (absint  
 Illa licet) dolet, angitur, ardet. 10  
 Improbat haec Hosius morum probitate benignae  
 Sortis opes sibi fingere doctus,  
 Improbat ille, sed Hebraeus Babylo-nica tractans  
 Et studia et numeros novitate  
 Mentis implevit, veniens ante ora Cracorum 15  
 Pontificis, mox talia fatur:  
 Quem tibi nunc adstare vides (Hosium innuit)  
 omni  
 Dignum laude fovere memento  
 Suaviter officii. Tibi erit fidenter amandus,  
 Cui retegēs penetrālia cordis 20  
 Astra monent. Illi felicia tempora nectunt  
 Et vestrae descendet ab illo  
 Gentis honos magnus populisque coletur ab  
 illis,  
 Qui Tyberina bibunt vada posthac,  
 Vestrorumque gradus multum superabit ho-  
 norum 25  
 Longaevosque lucrabitur annos.  
 Dixerat infidus non falso carmine vates.  
 Res non vana fuisse probavit.  
 Astrologus cum vera refert, mirum: magis  
 illud  
 Mirum, cum Iudaeus ad artes 30  
 Fallendi natus, longe mendacior ipsis  
 Cretibus. Experiare, videbis.



## XX. In concertationem Regis et Reginae de Hosio.

Mortuo episcopo Cracoviensi Choinio Bona Sfortia, Poloniae Regina, Hosium in familiam pertrahere frustra contendit. Nam Rex Sigismundus primus, eius maritus, illum tanquam Regni rationibus utilem sibi assumit.

- C**larius ecce fulget  
 Hosii candor, feriens aurea tecta regum.  
 Livide quid stupescis?  
 Literis accrescit honos debita, consequuntur  
 5 Praemia doctiores.  
 Cesserat fatis Hosii forte patronus, illum,  
 Sanguine Sfortiorum  
 Prodiens Regina vocat. Pollicitis fatigat,  
 Ut sibi serviat, vult.  
 10 Rex Sigismundus penetransista, Bonae maritus,  
 Pertrahere in suarum  
 Partium nassam properat nil minus ambientem.  
 Digladiantur ergo  
 Coniuges nunquam soliti, praensat uterque  
 multis  
 15 Dotibus affluentem.  
 Cogitur pars debilior cedere fortiori.  
 Rex Hosium favore  
 Prosequens digno numerum suscipit in suorum.  
 Provocat ad labores  
 20 Laetius propter patriae commoda perferendos.
-

## XXI. In Secretarium.

## Ad Stanislaum Hosium de Besdan Cardinalis nepotem et Regni Poloniae Secretarium.

Sigismundus primus, Rex Poloniae, Hosium Regni secretarium frequenti senatu creat: quo in munere quemadmodum se gesserit, recensetur. Utque nepos patrum vestigiis inhaerens ad Rempublicam accedat admonetur.

**H**osi parentis proxima spes honi,  
Magni nepotum maxime patrum,  
Non corporis, sed mentis alta  
Commemorande mihi statura!

Mirare nascentes patrum gradus, 5  
Vestigio tu quos etiam teris,  
Non vana secretarii dum  
Nomina cum titulis gerebat.

Sublimioris consilii patrum  
Testis creatur. Regis ad optimi 10  
Nutum paratus publicarum  
Tractat amans monumenta rerum.

Solers senatorum excipere auribus  
Sententias multum sibi comparat  
Ad res gerendas firmioris 15  
Praesidii experientiaeque.

Non promus arcani procerum graves  
Praensat susurros, comitat huc et huc  
Circumque sellas optimatum,  
Quid patriam iuvet, aut quid illi 20

Nocere possit, despicit integer.  
Rogatus offert (septa modestiae  
Non deserendo) quidquid illi  
Dictat amor patriaeque cura.

25 Patres monentem recta fovent amant.  
Addunt amicis interioribus.

Respondet expectationi,  
Quo magis est operata virtus.

30 Magnum probari principibus viris,  
Maius labores pro patriae bono  
Perferre. Primum possides, en  
Te patruus vocat ad secundum.

Lates honesto iam sat in otio,  
Vivens amicis et tibi. Publicum  
35 Descende felix in theatrum,  
Sic patruo similandus, Hosi.

Deprome venas divitis ingenii  
Linguaeque thesauros Latiae abditos,  
Prudens acumen literasque  
35 Ne patriae eripias egentem.

---

## XXII. In Secretariatum in Cancellaria Regia.

Ad Ioannem Gałczynium, Secretarium Regium et Cancellariae Regentem.

In Cancellaria Regia cum secretarii munus obiret, ad iudicii acumen integritatem, corruptelarum pecuniaeque contemptum styli puritatem, vigilantiam, expediendarum literarum celeritatem semper adhibuit, quibus artibus magnam sibi doctrinae probitatisque laudem apud omnes comparavit.

**O** dilecte mihi candidius, prime sodalium  
Ter denas hyemes cognite, nunc dum gravioribus  
Curis implicitus pervigilas iussaue regia  
Consignas tabulis, Sauromates aut Litavus quibus



### XXIII. In Canonicatum Cracoviensem.

#### Ad Erasmum Dembinium Decanum Cracoviensem.

Nec petenti nec ambienti plura beneficia ecclesiastica sunt oblata. Factus ad extremum Canonicus Cracoviensis insigne exemplum Deo ecclesiaeque serviendi reliquit. Fuit enim assiduus in ecclesia. Desiderio augendi cultus divini maxime flagrabat. Clerum dilexit, bonorum ecclesiae curam diligentem habuit. Eleemosynam pauperibus liberaliter erogabat.

**H**osius petens nihil  
 Vocatur ad maiora dignitatum  
 Culmina et Canonicus  
 Cracoviensi factus est in arce,  
 5 Ter beata Martyris  
 Ubi ossa [sancti] Stanislai quiescunt  
 Et vetusta principum  
 Poloniae trophaea regiaeque  
 Splendor est potentiae.  
 10 Memor suae vocationis horis  
 Interest canentium  
 Deo sacerdotum omnibus, nec ullis  
 Occupationibus  
 Sacra potest ab aede dimoveri.  
 15 Latius Dei cupit  
 Fidelis auctam gloriam minister.  
 Ipse caeteris praeit  
 Et urget exemplo haud foris petito,  
 Templa visitans prior  
 20 Foresque claudens ultimus precantum.  
 Prosequutus est pio  
 Amore clerum sobriisque mensis  
 Saepe liberaliter  
 Pavit sacerdotes egentiores.  
 25 Censuum atque praedii  
 Opumque curam ecclesiasticarum

Gessit optimam, sciens	
Id esse pauperum, quibus benigna	
Quod sat est manu dabat,	
Eos poli vocando ianitores.	30
Sancta prodigalitas	
Pecunia coelum sibi recludit.	
Maximum Chori decus	
Erasme vestri, protulisse tantis	
Laudibus virum par est,	35
Sequi probatum laus: quod ipse nomen	
Obtinens bonum studes,	
Amatus Hosio seni mihi que,	
Tusculana dum simul	
Vireta lustras Romulique colles.	40

## XXIV. In sacram Theologiam.

### Ad Stanislauum Socolovium Theologum et Canonicum Cracoviensem.

Et ecclesiasticis functionibus et principum obsequiis addictus ad sacrarum literarum studium se convertit Hosius, in iis veram quietem constituens. Quamobrem vera humilitate orationumque praesidio munitus lectioni scripturaeque theologiae incubuit, illuminatione divina mentis puritati feliciter occurrente.

**S**aeculi magnos strepitus fugacis,  
Curiae pravos dominantis aestus  
Atque stagnantes patienter usque  
Ferre tumultus

Arduum dices opus. Inter ista 5  
Literis pectus decorare sacris  
Velle, monstrosum: magis hinc et aetas  
Nostra triumphet.

Hosium nobis dedit. Hic utrumque  
 10 Praestitit vitae integer. Est receptus  
 Tullius tantum, fit in exedra aulae  
 Ambrosio par.

Temporis quicquid potuit lucrari,  
 Singulis horas adimens diebus  
 15 Antelucanas, sopor aulicos dum  
 Detinet altus,

Aut ubi longis epulae senescunt  
 Principum mensis, Bromiusque plenos  
 Humidus siccet calices meroque  
 20 Rixa tumescit,

Ille semoto latitans cubili,  
 Sit licet solus, tamen esse non vult  
 Solus. Admittit tacitus sodales  
 Interiores:

25 Vel sacratarum meditationum,  
 Vel precum dulces lacrymas piarum,  
 Quae Deum flectant studiisque robur  
 Acre ministrent.

Abnuunt sacrae monimenta legis  
 30 Turgidis tangi manibus; legentis  
 Spiritum poscunt humilem, superhe  
 Non sapientem.

Scripta priscorum terit usque patrum,  
 Concipit verae pietatis ignes,  
 35 Nutrit accensos, imitationis  
 Simplicitate

Purus, effingit calamo quod aptum  
 Moribus recte videt instruendis.  
 Dat sacerdoti quod ad audientum  
 40 Perferat aures.

Charitas fervens bona proximorum  
 Curat; invicti patiens laboris  
 Otium pellit meritique finem  
 Terminat astris.

Non sibi tantum utilis esse quaerens 45  
 Coelitus maiora capit iuvandis  
 Dona quae profert animabus, aequae  
 Dives in omnes.

Pura quid non mens facit? Ipsa simplex 50  
 Lumen e coelo trahit, hinc acumen  
 Perspicax haurit faciliq̄ue captu  
 Prensat ideas.

Duplici occurrens radio: profectus  
 Scilicet desiderio ac salutis,  
 Gratiae lucem recipit supernis 55  
 Sedibus ortam.

Cernit illustrata magis, pedem quo  
 Dirigat, mundi per opaca: metas  
 Hoc modo solers Hosius stupendas 60  
 Attigit orbi.

Quamlibet paucis tibi, Socolovi  
 Docte, sat notas, ubi pestilentes  
 Haereses scriptis Hosio probatis  
 Conficis. Audax

Ire contra perfidiae ministros 65  
 Theutonum, virus stabilire frustra  
 Qui suum tentant levitate Graium  
 Schismaticorum.

Sive ubi sponsae documenta Christi 70  
 Certa pertractas morientis atque  
 Scepra Iosephi, vel opima castae  
 Dona Mariae.



## XXV. In Sacerdotium.

Ad Hieronymum Povodovium Archi-  
presbyterum et Canonicum Cracoviensem.

Ex literarum sacrarum studio hanc maximam utilitatem  
consequutus est Hosius, quod Deum totis viribus amare  
illique servire firmiter proposuit. Quamobrem ad maiores  
ordines se promoveri fecit et sacerdos consecratus est summa  
bonorum omnium laetitia.

**A**nimarum, Povodovi, bone custos,  
Quibus offers alimentum pietatis,  
Neque vita, neque scriptis, neque lingua re-  
probatus.

Tibi par est Hosii presbyteratum  
5 Dare, qui presbyter es factus ab illo.  
Potiorem tulit hic e studiis utilitatem,  
Quia Christum sibi cognovit amandum,  
Statuit cui generose famulari.  
Neque conscendere differt graduum terna  
sacrorum

10 Loca, verae fidei luce coruscans  
Et honestam retinens integritatem,  
Bene versatus in omni studiorum ratione,  
Sita sub qua populorum salus esset.  
Onus amplum subit, e presbyterorum  
15 Numero fit. Sacer ordo sociorum recreatus  
Duce tali sibi spondet meliora  
Vel in aris vel in ipsis fore templis  
Animarum lucra, magnam vitiorum fore  
stragem.

## XXVI. In sacrosanctum missae sacrificium.

### Ad Clerum regni Poloniae.

Sacerdos factus primum missae sacrificium Cracoviae in ecclesia sancti Stanislai supra rupellam Deo reddidit, comites adhibet in tanto mysterio peragendo: desiderium iuvandi ecclesiam, praeparationem diligentem, ieiunium, confessionem puram, devotionem, intentionem rectam, reverentiam, memoriam passionis Christi et gratiarum actionem.

**H**aec quicumque leges nostra de gente sacerdos  
(Omnibus id notum licet esse, quod instruit omnes  
Par est) cum videas exempla domestica, fervens  
Illa sequi properes. Hosio te crede magistro. 5  
Ille sacerdotis postquam venerabile nomen  
Suscepit, sine re titulos ne ferret inanes,  
Reddere prima Deo statuit libamina. Templum  
Presbytero comitatus adit non amplius uno,  
Rupe quod exigua positum vestigia caedis  
Stanislae tuae Craci prope moenia servat. 10  
Hic varias mundi curas post terga relinquens  
Non altaribus admiscet convivia sacris,  
Non lituis populum, xeniis non cogit amicos,  
Sed sponsam Christi sibi toto corde iuvandam  
Proponit celebrando suae mysteria mortis, 15  
Sic prodesse volens vivis et morte gravatis.  
Aggressurus opus, quo non praestantius ullum  
Maximus orbis habet, mente ad sublimia fertur,  
Ipse humilis corpus macerat, ieiunia longa  
Perfert, coelestes cupiens attingere mensas. 20  
Abstergit maculas animae, mortalibus aegris  
Quas natura recens aut consuetudo ministrat,  
Ante sacerdotis promit defletque tribunal  
Et celerem veniam fassus delicta reportat.  
Iam vero assistens aris vicinaque cernens 25  
Numina componit mentem, devota fovere

- Pectora nititur et Christi efficientia corpus  
 Profert verba et coelica liba intentus adorat.  
 Angelicum vultu veneratur supplice panem,  
 30 Gratus homo. Christi recolens per singula mortem,  
 Qua genus humanum tetri de faucibus Orci  
 Eripiens laetus sublimibus intulit astris.  
 Exoluit meritis grates pro talibus amplas  
 Collaudansque Deum plenus spe altaria linquit.  
 35 Accipite haec animis, quibus in terrestribus oris  
 Esse Deos Deus ipse dedit, cor quale manusque  
 Oraque vos deceat, dum sacra geruntur, habere.  
 Cordis munditiem confessio pura docebit,  
 Magna locuturum os mysteria purius esse,  
 40 Quando recens oritur, vel lumine solis oportet.  
 Innocuas sine labe manus, quae coelica tractant  
 Munera, quae natura stupet quaeque orbis adorat.  
 Vos mediatores inter populumque Deumque  
 Officium fecit, nullus fastigia vestri  
 50 Ordinis exaequabit apex. Date viscera Christo  
 Tota duci. Domino fidos decet esse ministros.  
 Cum verbis concordet opus, tumor absit inanis.  
 Vita pudica bonos de vobis spargat odores.  
 Sobrietas, vigilantia, recti zelus adornet.  
 55 Haec Hosius vobis vestigia trita reliquit.

---

## XXVII. In detestationem separationis consiliorum.

Ubi primum missae sacrificium absolvit, iussus literas de divortio scribere recusat, dicens se ministrum reconciliationis, non odiorum factum esse.

**A**nte novas Hosius vixdum sacraverat aras  
 Primitias Domino,  
 Regia iussa refert procancellarius illi,  
 Scribat ut absque mora

- Coniugii acceleraturas divortia schedas. 5  
 Abnuit ille statim,  
 Se nuper dicens pacis factum esse ministrum,  
 Non odii artificem  
 Seque maritali coniungere foedere sponso,  
 Solvere non solitum. 10  
 Non posse officium contra parendo venire  
 Principis imperio.  
 Scriberet haec alius, quae pacis vincula rumpunt,  
 Hoc, ait, haud faciam.  
 Rex ubi sensa Hosii didicit, quem recta monentem 15  
 Noverat esse virum,  
 Destitit incoeptis, quae tristia bella ferebant  
 Exitiumque suis.  
 Discordes unire animos, pugnancia secum  
 Tollere constituit. 20  
 Sic Hosius merito, Rex auctus laude, quod ille  
 Restitit illicitis,  
 Hic bona consilia est grate complexus utrumque  
 Conciliando parem.  
 Aurea sors Regum est, ubi recta monentibus aures 25  
 Attribuunt faciles;  
 Assentatorum ut deliramenta sequuntur,  
 Ferrea sors eadem est.

## XXVIII. In Sigismundi Regis primi voluntatem de episcopatu Hosii.

Sigismundus I, Rex Poloniae, moriturus filio suo Sigismundo II.  
 mandat, ut ad episcopatum curet promovendum Hosium.

**E**t splendor innocentiae et scientiae  
 Iubar latere non valent.  
 Honoribus quantumlibet non ambient,  
 Viam recludunt proximis.

- 5 Regi Sigismundo probata millies  
 Virtus tacentis Hosii,  
 Tacere verum nesciens, en adstitit  
 Mori parantis lectulo.  
 Dotes alumni plurimas recensuit
- 10 Petens laborum praemia.  
 Rex aequitatis arbiter iustissimus  
 Deo daturus spiritum  
 Dolere se testatus est id plurimum,  
 Vivens quod hunc tantum virum
- 15 Non posset, ut volebat ipse, debitis  
 Ornare digne honoribus.  
 Iurare filium iubet sibi suum  
 Tacto parentis pectore  
 Episcopatum, qui prior vacaverit,
- 20 In fertili Borussia,  
 Curaret illi ut conferendum. Hunc optimum  
 Sciens episcopum fore,  
 Rectam sacerdos qui fidem probaverit  
 Sanctis in actionibus.
- 25 Recepit in se filius boni patris  
 Bonus quod ille iusserat,  
 Patri sibique non minus morem gerens,  
 Nam diligebat Hosium.

---

## XXIX. In nominationem ad episcopatum Culmensem.

Ad Bernardum Macieiovium Episcopum  
 Luceoriensem.

Rex Sigismundus Augustus, Hosium nil minus cogitantem  
 nominat episcopum Culmensem, illo vehementer renitente.

**C**ulmensis olim pontifex ecclesiae  
 Mortuus aetherias Domos ut [im]migraverat,

- Rex mortuo parente promissi memor  
 Sponte vocans Hosium Episcopatum nuntiat  
 Illi paratum patris et suo quoque 5  
 Iudicio, meritis Eius peramplis debitum.  
 Assueta qualis libero volatui  
 Pulchra stupescit avis, Deprehensam ubi se  
 conspicit,
- Oblita dulcium repente cantuum  
 Tristior efficitur, Et ipsa non fidit sibi: 10  
 Sic tale nil sperans nihilque praesciens  
 Territus est Hosius. Regisque complexus pedes,  
 Se liberari luctuoso munere  
 Supplice voce rogat, Secum quod aeternae  
 trahit
- Damnationis maximum periculum. 15  
 Traderet hoc aliis, Quos digniores crederet.  
 Rex abnuentem totus orat, obsecrat,  
 Et pia iussa patris Implere festinat, celer  
 Mittens in urbem Iulioque tertio,  
 Cum nihil horum Hosius Sciret, suas per  
 literas 20
- Commendat, ordinaret hunc episcopum,  
 Cui pietas simul et Doctrina praestans afforet.  
 Favebat huic negotio vel maxime  
 Regia qui tenuit Sigilla Macieiovius, 25  
 Bernarde dignus te nepote patruus;  
 Extulit ille Hosium, Mitraque praecinxit caput.  
 Post reddidit vicem Hosius: charissimum  
 Te senior iuvenem. Fuit (futurum praesulem  
 Praedixit, ut scis) Sublaci, dum corpori  
 Frigora, spiritui Simul calorem quaerimus, 30  
 Félix recepto. Tu gregem iam fervidus  
 Cogis ovilibus et Graeco vagantem schismate,  
 Haeretica vel ebrium licentia  
 Sollicitus revocas, Christoque sanandum locas,  
 Lucrum tibi; tuis mihi que gaudium, 35  
 Qui Tiberina bibo Fluenta magnum comparans.

## XXX. In discussionem episcopatus.

Ad Hieronymum Rozrazevium Episcopum  
Vladislaviensem.

Cur acceptandam non putaverit episcopatus dignitatem Hosius;  
onus illi adiunctum pericula diligentius considerat.

- D**igne Deo antistes Hieronyme, grate Polonis,  
Amate multum, quae tua Maxima laus, Hosio.  
Huc ades et mecum, quam moribus exprimis ipse,  
Episcopi formam boni, Si vacat, inspicias.
- 5 Hanc Hosius quondam speculatus substitit atque  
Subire pastoris grave Noluit officium.  
Campus maximus est ecclesia; Grex animae sunt,  
Praesul tenetur quas cibo Pascere iustitiae,  
More canis, lupus ut ne incurset ovile, paratus
- 10 Oportet ut sit pontifex Semper in excubiis,  
Quaeque vides vasta prostrata theatra ruina,  
Vitam sacerdotum notant, Expositam populis,  
Haec illis spectacula vel bona vel mala praebet.  
Restauret ipsam, qua ruit, Sollicitudo Patris.
- 15 Altior est ubi stat locus. Omnia namque videre  
Praelatus est, qui caeteris Debet et addat opem.  
Propositum unum habeat populi curare salutem,  
Cui gloriam coeli Deus Praemia constituit.  
Lege nova et veteri instructus sit: id infula  
signat.
- 20 Et spiritum cum litera Iungat: id alba duplex  
Vitta refert. Humeros lenis moderatio velet.  
Quaevis pati crux, quam gerit, Fortiter ad-  
monet [haec],  
Aestibus et tot aquis objecta haec linea vestis  
Debere mundo mortuum Pontificem esse docet.
- 25 Cingulus adstringens hortatur vivere caste;  
Ut in bono stet perpetim, Id tunicella monet.  
Dalmatica, ut manicis est laxior, hospitii ius  
Servare egenis innuit, Porgere subsidium.

Exterior vestis, reliquos ut claudit amictus,  
 Est charitatis symbolum Perpetuum geminae. 30  
 Catholicae fidei in se continet annulus arrham;  
 Discretionem denotat Impositus digito.  
 Fructum operum signat manus exornata maniplo:  
 Protensa ad exemplum bonis Dextera con-  
 spicitur.  
 Colligit errantes, languentes sustinet atque 35  
 Lentos perurget crebrius Pontificale pedum.  
 Comprimere affectus ratione, haud impete ferri  
 Uterque signatus cruce Calceus insinuat.  
 Haec quicumque tenet coelestia regna meretur,  
 Qui negligit praesul sibi Conciliat barathrum, 40  
 Quaeque pii vates illi tormenta minantur  
 Ignisque vermesque inferos Experietur inops.  
 Viderat haec Hosius, visis expalluit: at post  
 Coactus acceptans onus, Gessit id intrepide, 45  
 Consciens ipse boni. Hoc, Hieronymus, tu facis;  
 usque  
 Memor pericli, dispicis, Utile quod tibi sit,  
 Quodque iuuet populos. Praestas non segnis  
 utrumque  
 Episcopum re, nomine Quippe bonum referens.  
 Hunc cuius speciem Ratiensis in aedibus arcis 50  
 Te velle dudum [tu] mihi Ponere retuleras.

### XXXI. In voluntatem renuendi episcopatum.

Haereticus metuentes vigilantiam et zelum Hosii eum ab accep-  
 tando episcopatu deterrent, etiam pecunia oblata hoc ipsum  
 persuadere conantur. Hosius vicissim offert illis pecuniam,  
 ut eum ab onere episcopatus liberandum curent.

**S**ic lepores subita pleni formidine postquam  
 Sensere latratum canis,



- In latebras se coniciunt diversaque tentant,  
 Ut consulant rebus suis,
- 5 Effugia: haeretici veluti fecere Borussi,  
 Ad quos ut allatum fuit,  
 Augustus quod Rex Hosium decreverat illis  
 Episcopum proponere,  
 Concipiunt tristes vafro sub pectore curas,
- 10 Et huc et illuc cursitant,  
 A coepto precibus tentant avertere Regem:  
 Obstare leges Prussicas,  
 Infensi clamant, Hosio, quo praesule certum  
 Suis vident erroribus
- 15 Instare exitium: pereundi tanta cupido est.  
 Ubi nec orando neque  
 Vanis proficiunt clamoribus, aptior illis  
 Occurrit audendi via,  
 Ex lepore in vulpem mutantur (id haereseon fert
- 20 Natura nil fixum gerens),  
 Conveniunt Hosium vultusque fatentur amicos,  
 Vitam quietam praedicant.  
 Et loca reprendunt sublimia plena pericli:  
 Suadent ut oblatum sibi
- 25 Munus respuat et se tantis liberet ausis.  
 Habere quod sit plus satis,  
 Se tamen hoc offerre (ferunt argentea vasa  
 Aurique grandem copiam)  
 Transigat utque suum posthac pacatior aevum
- 30 Contentus oblati, rogant.  
 Sinceras agit hic grates suadentibus, auro et  
 Renuntiat donis. Licet  
 Res non ampla domi foret ipsi, hac se tamen illis  
 Omnem daturum nuntiat,
- 35 Efficerent onere ut liber solvatur ab isto  
 Et impetrarent, hactenus  
 Ipse quod haud potuit. Facerent decedere  
 Regem
- Priore de sententia.

Sic quos ambitio nummis affectat honores,  
 A se removendos dato 40  
 Candida mens Hosii frustra tentaverat auro,  
 Se dans in exemplum sibi.

### XXXII. In susceptum episcopatum.

Ad Stanislaum Karnkovium Archiepis-  
 copum Gnesnensem, Regni Poloniae  
 Primatem.

Literis ordinationis suae ex urbe allatis divinae vocationi assen-  
 sum praebet et in episcopum Culmensem consecratur.

**L**audari dignus, qui nullos ambit honores,  
 Amans quietem honestioris otii,  
 Non minus ille, Deo qui paret rite vocanti  
 Negotiisque laetus obiicit caput.  
 Sic Hosius, dum quivit, restitit. Ast ubi vocem 5  
 Dei iubentis aure mentis audiit,  
 Pontificale onus et quos defugiebat honores  
 Recepit, infula decorus aurea.  
 Lucidior solito illa dies et amoenior, inter  
 Episcopos sedere prima quae dedit 10  
 Praestanti meritis Hosio: qui solis ad instar,  
 Refulsit in domo Dei, fidelibus  
 Exemplo, doctrina errantibus, omnibus aequae  
 Viam salutis explicare idoneus.  
 Magne Polonorum Primas, tu testis es unus, 15  
 Quibus pepercit ille, dic, laboribus,  
 Ut cultum fidei sacrae moresque probatos  
 Suae reduceret vigil Poloniae?  
 Quid scriptis, quid voce, probe tu conscius, egit?  
 Deo placere patriaeque dum studet 20

Consulere, ordinis et vestri defendit honorem.

Beata ter quaterque sit dies, iubar  
Praesulibus, tibi quae tantum produxit amicum  
Tuis faventem honoribus potissime,

25 Quem socium sacra pro religione laborum

Amore diligebat hic manens pari,  
Nunc imitatorem succedere raptus ad astra  
In omnibus videbit actionibus.

Te, pie Karakovi, patrum decus, inclyte Regum

30 Creator et senator integerrime.

---

### XXXIII. In somni interruptam continuationem.

Continuato somno uti desiit ab ea nocte, quae consecrationem  
eius est subsequuta usque ad extremum vitae suae diem.

**N**on miles imminente proelio bonus,  
Non pastor instantes gregi sciens lupos,  
Non nauta proximum videns periculum,  
Non Hosius factus recens episcopus  
5 Securus in somnos resolvitur levis.  
Solebat ille, non sacerdos, unico  
Tractu per horas deputatas sobrio  
Sopore corpus irrigare languidum;  
Ut ordinatus est episcopus, statim  
10 Illum reliquit somnus integer neque  
Morem receptum nocte prima praestitit.  
Quod usque vitae tempus in suae ultimum  
Durasse novimus; sciant et posteri.  
Non sivit indulgere quippe corpori  
15 Ecclesiarum cura diligentior  
Episcopalis atque providentia.  
Volvens Homeri saepe dictum nobile:

Illos nefas dormire noctes integras,  
 Quibus foret commissa multorum salus.  
 Membris quietem, haud cogitationibus 20  
 Impertiebat: in tenebris praevidens,  
 Quod in sequenti vellet effectum die.  
 Prodesse quam praeesse malens omnibus  
 Et optimi partes adimplet militis,  
 Et interire praecaventis navitae 25  
 Pastoris atque diligentis munia.

---

### XXXIV. In legationis munus ad Caesarem invictum.

Statim ut ordinatus est episcopus, designatus est orator a Sigismundo Augusto Rege ad Carolum V. Imperatorem.

**N**ondum pastor oves noscere coeperat  
 Assumens Hosius pontificis iugum,  
 Pulchrae pacis opus nectere mittitur  
 Regis nomine cum Caesare Carolo.  
 Suscepti ratio muneris exigit 5  
 Hic curare gregem, pax sed in alteram  
 Partem se vocat et iussio principis.  
 Anceps quid faciat discutit omnia,  
 Ad nutumque Dei consilium refert.  
 Pax visa est potior, qua sine nec gregem 10  
 Quisquam rite valet pascere creditum,  
 Nec constare hominum condicio potest.  
 Assensum ergo suum Regis ad optimi  
 Confert iudicium pacis episcopus  
 Nectendae cupidus: Christiadam sciens 15  
 Concordi proceres foedere iungere.  
 Pondus difficilis grande negotii

- Permittens Hosii Rex sapientiae  
 Spectatae et fidei rebus in arduis  
 20 Dimittit placide. Prosequitur bonis  
 Dimissum omnibus turba faventium
- 

### XXXV. In foedera cum Carolo V.

Pacta foederum, quae regno Poloniae cum imperio antiquitus  
 intercedunt, a Carolo V. confirmari obtinuit.

- H**oc quoque Quinte tuas augebit Carole laudes,  
 Aetas quod tua clarorum non parca virorum  
 His Hosium apposuit scriptis in saecula notum.  
 Te legatus adit Gandavi regna colentem,  
 5 Quae populosa suas ostendit Flandrica vires;  
 Excipis officio venientem suaviter omni  
 Utque decet magni legatum Regis honoras.  
 Principis ille sui exponit mandata bonaeque  
 Pacis opes aeternaque commoda, quaeque Polonis  
 10 Cum Germanis intercedunt foedera narrat,  
 Illaque Caesareo firmari robore poscit.  
 Dixerat haec; tu dicentis defixus in ore  
 Iudicium sublime viri fandique leporem  
 Miraris tacitus primum, mox prodis aperte  
 15 Collaudans dictisque bonas veracibus aures  
 Praebes et geminas pergis coniungere gentes  
 Iure pari stabilique ligas in saecula nexu.  
 Sic pacis placide permittis abire ministrum.  
 Ille tui veniens posthac ante ora Philippi  
 20 Regis amicitiam cognati sedulus offert  
 Et responsa tulit, quae principe digna propinquo.
-

## XXXVI. In amicitiam cum Ferdinando Romanorum et Bohemiae Rege stabilitam.

Cum Ferdinando Romanorum et Bohemiae Rege pacis foedera  
pro regno Poloniae et ditionibus illi subiectis renovat.

**U**nam Polonis et Bohemis omnibus  
 Antiquiores afferunt originem,  
 Duobus olim prodeuntem fratribus.  
 Ut veriore comprobent originem, 5  
 Amore fraterno tenentur invicem  
 Certare, non armis, malas terentibus  
 Vastationes sustinendas civibus  
 Suis utrinque vindicandas posteris.  
 Id perspicaci praevidens acumine 10  
 Pacis peritus artifex episcopus,  
 Ad Ferdinandum deputatus Hosius  
 Orator eloquens: prioris admonet  
 Utrinque pacti foederis concorditer,  
 Verboque firmari poposcit regio. 15  
 Nec postulata reiicit Rex optimus  
 Pacisque cultor Christianae fervidus,  
 Bohemicaeque nationis nomine,  
 Cuius tenebat sceptrum, iurat integer  
 Se cum Polonis icta quondam foedera 20  
 Sanctae retenturum dies in ultimos.  
 Rex conspicatus Hosii prudentiam  
 Hunc inter intimos recepit, cui suae  
 Arcana mentis proferebat libere  
 In arduis quibuslibet negotiis. 25  
 Aula recedentem sua favoribus  
 Est prosequutus maximis: id scilicet  
 Debebat aequus arbiter virtutibus.

## XXXVII. In acta Thorunensia.

Ad Petrum Kostkam Episcopum Cul-  
mensem.

Ludimagistri, qui novandae religioni in civitate regia studebat,  
insolentiam comprimit.

- P**etre, Borussiacae non ultima gloria gentis,  
 Politioris literaturae decus,  
 Quem praestans Hosius patris dilexit amore  
 Ad Sequanae fluentia Musis deditum,  
 5 Nunc successorem coelo prospectat ab alto  
 Culmensium probe regentem ecclesiam.  
 Si vacat, hac mecum nunc contemplare tabella,  
 Quos ille pro salute Thorunensium  
 Pastor amans ovium voluit perferre labores.  
 10 Reversus ex legatione Belgica  
 Reperit haereseon maculatum labe magistrum  
 Scholae iuventuti venenum porgere  
 Atque novos templis sacrorum inducere ritus  
 Et christianam veritatem tollere.  
 15 Praesul ob haec Hosius dignas se concipit iras,  
 Ludimagistri obiurgat insolentiam  
 Inque suis perstantem erroribus acriter urget  
 Et impotentiam Lutheri dogmatis  
 Vivis demonstrat rationibus; omnia tentat,  
 20 Ut possit obstinationem demere  
 Infixam scioli cerebro. Sed surdior ille  
 Magisque dura cote pertinax bonis  
 Non cedit monitis: cessurus praeda draconi,  
 Qui regna Cocyti tenet nigrantia.  
 25 Non tamen officio desistit episcopus. Omnem  
 Cogit senatum civitatis illico,  
 Impia qui stulti coluit figmenta Lutheri;  
 Illic recenset daemonis fallaciam,  
 Detegit errorum tenebras, desuetaque corda  
 30 Audire priscae veritatis dogmata

Emollit dictis: primosque reducit honores  
 (Ludimagistri comprimens licentiam)  
 Templis. Sicque bonis rerum successibus auctus,  
 Maiora dum subinde mente voveret,  
 Ex hac Culmensi, quam tu nunc Petre gubernas, 35  
 Ad Varmiensem abductus est ecclesiam.

---

### XXXVIII. In translationem ad eccle- siam Varmiensem.

Ad Andream Bathoreum S. R. E. Car-  
 dinalem Episcopum Varmiensem.

Ad postulationem Capituli Varmiensis a Iulio III Pont. Max.  
 a Culmensi ad Varmiensem ecclesiam transfertur.

**M**agnanime Andrea, Romani magna senatus  
 Gloria, Bathoreae lux fulgentissima stirpis,  
 Rege nepos Stephano diguissime, se tibi noster  
 Hic offert Hosius. Culmensi sede remotus  
 Postquam ad Varmiacum fuerat translatus ovile, 5  
 Quod maris ad litus servat tutela beati  
 Andreae, unde tibi de nomine surgit origo.  
 Tertius hunc illi templo praefecit Iulus  
 Augusti precibus Regis persuasus et ipsa  
 Insigni pietate viri, quae impleverat orbem. 10  
 Impositum subit ille onus assiduosque labores  
 In grege pascendo tolerans contexit aevum  
 Et meritis multisque simul productius annis.  
 Eius fama tuas postquam pervenit ad aures  
 Defuncti, recte colis hunc et in aethera tollis. 15  
 Hic ut in officio sibi te succedere vidit,  
 Ecce tibi spectandus adest ac talia fatur:  
 Inclyte Bathoreus, quem sanguis regius ornat,  
 Ingenium felix et mores principe digni,



- 20 Gratulor in nostros te successisse labores,  
 Quos iuvenem perferre decet, cui fortior aetas  
 Atque animi surgit vigor igneus. Adiace mentem  
 Ad res praeclare pro Christi laude gerendas.  
 Materiam locus ecce dabit, cui te Deus ipse
- 25 Praefecit. Tumet infelix Elbinga veneno  
 Imperio commissa tuo, quod perfida totis  
 Haeresis instillat venis. Succurre furenti  
 Et medicas appone manus, licet usque recuset  
 Curari, usque recusanti medicamina misce.
- 30 Redde sacerdotes templis, quos turpiter olim  
 Sedibus eiecit propriis phanaticus error.  
 Exemplis insiste meis, licet ardua res haec  
 Forte videbitur, haud erit ardua, crede, volenti.  
 Auxilium Deus ipse piis superingeret ausis.
- 35 Haeretica est infecta tibi vicinia labe,  
 Cautus provideas, mala ne contagia serpent  
 Adducantque greges in aperta pericula nostros.  
 Annua finitimis dicentur iura Borussis;  
 Civiles sanabuntur, te praeside, lites.
- 40 Sis rigidus legum custos, studiosior aequi  
 Et faciles tribuas causas orantibus aures.  
 In regni quando promes tua senza senatu,  
 Consiliis patriam suadendo recta iuvabis  
 Catholicamque fidem clerique tuebere causas.
- 45 Iamque sacerdotum vitas et crimina discēs.  
 Sontes corripies, iustos constanter amabis.  
 Exemplum cunctis imitabile te dabis ipsum.  
 Quas me, quasque tuum cernis tenuisse Cro-  
 merum,  
 Carpe vias prudens. Te praemia pulchra mane-  
 bunt,
- 50 Quae Deus in coelis recte viventibus offert.

## XXXIX. In libellum de expresso verbo Dei.

Ad Hieronymum Osorium Lusitanum,  
Algarbiorum Episcopum.

Praefectus Braunsbergensis Praikius novis rebus cum uxore studens communionem utriusque speciei urget. Eum Hosius praefectura privat et libellum de expresso Dei verbo, quod pro se stare praefectus frustra contendebat, valde utilem conscribit.

**S**criptio plura solet portare pericula secum,  
Sagacior quae videt Iudicio sapiens.  
Tardius hinc poscit membranas nec, nisi nactus  
Occasionem, publica Quod monet utilitas,  
Committit calamo, popularem negligit auram: 5  
Virtute munitus sua Se obiicit invidiae.  
Sic tu, sic Hosius tibi pulchre cognitus istum  
Descendit in campum, velut Ipse tibi retulit,  
Dum eius visendi studio, vir maxime, Romam  
Te contulisses, divite Vectus ab usque Tago. 10  
Praikius haereticae deceptus coniugis astu,  
Utramque concedi sibi Expetiit speciem  
Sacramentorum, contra quam praecipit usus  
Ecclesiae. Concedere Noluit hoc Hosius.  
Turpiter errantem praefecti munere privat, 15  
Et oppido cum coniuge Propulit haeretica.  
Ille pati se talia femineo cum ululatu  
A praesule iniuste suo Coepit ubique queri.  
Se bene nosse, quod expresse scriptura doceret,  
Sibi negatum clamat Rite minus calicem. 20  
Indigne tulit hoc pater, expressumque quod esset  
Verbum Dei, non feminae Mobilis arbitrio  
Stare, sed a patribus sanctis hoc esse petendum,  
Parvo sed insigni libro Prodidit utiliter.  
Principium vestro dedit iste libellus amori, 25  
Osorium nexu pari Consocians Hosio,

- Ambos eloquio celebres pietateque claros  
 Nostrique saeculi lumina Sideribus paria.  
 Ille tuos, eius tu tollis in astra labores,  
 30 Lugesque raptum nunc tibi. Te videt ille tamen  
 A summoque Deo prolixae tempora vitae  
 Tibi impetrabit; floreas Hoc ut in orbe diu.

## XL. De Confessione Christiana.

Ad Gregorium XIII. Pont. Maximum  
 Boncompagnum.

- M**axime Pontificum, de sacris cui datur uni  
 Scriptis iudicium ferre, ad te mittimus, olim  
 Quae fuerant Hosii conscripta volumina dextra.  
 5 Haec inter prima est fidei confessio nostrae,  
 Quam Synodo mandante Polonae gentis ad usum  
 Ediderat properans, post multis partibus aucta  
 Gentibus innumeris et toti profuit orbi.  
 Evolvi dignus liber, in quo vera nitescit  
 10 Religio, patrum puris e fontibus hausta.  
 Hic antiqua fides, nullis velata novorum  
 Errorum fucis, nude proponitur, omnis  
 Divini cultus ratio monstratur aperte  
 Unaque detegitur certis ecclesia signis,  
 15 Summi Pontificis describitur alma potestas,  
 Sanctio traditur oecumenica conciliorum,  
 Sacramenta novae exponuntur singula legis,  
 Quae sunt a patribus sine scripto tradita sanctis,  
 Proque loco, vel pro re, vel pro tempore primis  
 20 Invecti ritus templis narrantur ad unguem,  
 Haeretica oppositis superatur opinio telis,  
 Corrupti mores cum libertate notantur.  
 Quod iuвет, intactum liber hic nil praeterit, inde  
 Plures assumpsit linguas traductus et omnem

Donatus praelo toties circumvolat orbem. 25

Summe Pater, tu testis es ipse, quid utilitatis  
Attulerit labor hic Hosii. Quae gesserit ille  
Pontificum in coetu pro religione coacto,  
Noras tu minor et nunc Maximus immemor  
haud es,

Commemorando palam, et luges tibi nuper  
ademptum 30

Bellatorem Hosium, pro sacrae sedis honore  
Cui tu credideras oneris quae maxima partem,  
Sponte tui coeli tribuens recludere portas  
Errores fassis cupidisque abstergere fletu.

Laus magna haec Hosii. Tibi longe maxima,  
tantos 35

Et proprios tibi qui dignis decernis honores.  
Non sic marmoreae moles aut proxima coelo,  
Quae tu templa locas, olim tua facta loquentur,  
Quam virtus adamata Hosii detectaque mundo  
Tot merita ingenui senis, in quae non cadit  
ullus 40

Interitus, nomenque tuum durabit in illis.  
Quodque silet marmor, doctorum haud scripta  
tacebunt,

Gregorioque ferent Hosium per saecula charum.

## XLI. De collatione cum Duce Prussiae.

Ad Stanislaum Suchorzevium, Canonicum  
Cracoviensem.

**A**lbertus olim, Teutonici ordinis  
Summus Magister, catholica fide  
Spreta Lutheri turpe dogma,  
Deiciens habitum, recepit.

- 5 Ad conciones hinc Osiandricas  
 Vocare consuerat populum tubis,  
 Dum Rex Gedani commoratur:  
 Non tulit haec Hosius, sed auctor
- 10 Fuit Sigismundo, Ducis hanc pati  
 Ne vellet audacis petulantiam.  
 Rex misit ipsum, qui referret  
 Ista Duci et sonitus vetaret.
- 15 Ille admonenti paruit, illico  
 Tubas removit, cetera surdior  
 Exceptit, obdens veritati  
 Difficiles inimicus aures.
- 20 Sensum bonorum scilicet haeresis  
 Evertit omnem nec rationibus  
 Concedit ullis. Eloquentis  
 Nil Hosii potuere voces
- In obstinati pectore principis,  
 Quem matris ad sanctae gremium pater  
 Pro christiana charitate  
 Consilio revocabat omni.
- 25 Quis nescit ardens pontificis bono  
 Calore pectus, dum cupit erutas  
 Orco tot in praeceps ruentes  
 Heu miseras animas edaci!
- 30 Noras id ipsum tu quoque, candide  
 Virtutum amator; dulce mihi loqui  
 Tecum Suchorevi, favere  
 Quem scio laudibus Hosianis.
- 35 Nobis faves tu: nos tibi, nullaque,  
 Quamvis remotum, te poterit dies  
 Totis inhaerentem medullis  
 Ex animo pepulisse nostro.
-

## XLII. De cura recte instituendae iuventutis.

Ad Antonium Possevinum ex Soc. Iesu.

- S**ic filiorum commoda promovet  
Pater benignus, sic timidi gregis  
Securitatem pastor, aegri  
Sic medicus vigilans salutem,
- Noster iuventutis velut Hosius 5  
Gessit regendae sollicitudinem.  
Simplex ab errorum magistris  
Ne male deciperetur aetas,
- Novas alendis nobilibus scholas 10  
Erexit Heilsbergae pueris, simul  
Cum literis ut veritatem  
Catholicae fidei tenerent.
- Viciniore undique liberos,  
Quorum parentes haeresibus capi 15  
Praesensit, ad se pertrahebat  
In pietateque nutriebat.
- Duces futuros progenitoribus  
Ad deserendas haereseon vias  
Tu testis, Antoni, iuventus 20  
Docta quid utilitatis orbi
- Producat, auctor Gregorii patris  
Collegiorum, non Hosii inmemor  
Plantationis, quae subinde  
Fertilibus iuvenescit herbis.
- Septemtriones quamlibet aspicit, 25  
Vigor caloris vivit adhuc tui  
Vivetque, Possevine, magnus  
Sit modo Gregorius superstes.

### XLIII. De confutatione Prolegomenon Brentii.

Ad Guilhelum Scirletum, S. R. E.  
Cardinalem doctissimum.

- N**e Varmiensem mortuum putes tuum,  
Scirlete, doctorum decus.  
Modum dolori pone! Vivit et sui  
Maiore vivit parte, si
- 5 Spectes receptum coelitem consortio,  
Servantem et hic nomen bonum et  
Scriptis iuvantem candidis ecclesiam  
Tibi probatis plurimum.
- 10 Non ille Brentii tulit vesaniam  
Sotum lacescentis Petrum,  
Vergerii neque impudentiam, probo  
Regi dicantis improba  
Sui magistri scripta. Sed styli potens  
Utrumque victrici manu
- 15 Confecit hostem, vindicans iniuriam  
Suo irrogatam principi  
Veramque Soti protegens sententiam  
Et Brentianam confutans.
- 20 Nudatus omni parte Brentius iacet,  
Eius patent mendacia,  
Detecta sunt dolus, tumor, superbia  
Sibique complacens amor.  
Pulchre triumphat christiana veritas  
In Hosii nitens libro.
- 25 Quem tu solebas, Cardinalis optime,  
Magnum vocare saepius.  
Magnum fuisse multa sicut comprobant,  
Sic parvitas haec Brentii,  
Licet videri magnus ambiebat, ut
- 30 Solent ministri daemonis.

At noster hic contra: sibi visus minor,  
 Sed ceteris vel maximus,  
 Libri sequens ut indicabit pagina,  
 Si non recuses vertere.

#### XLIV. De Hosii Romam vocatione.

Ad Antonium S. R. E. Cardinalem  
 Caraffam.

**S**idus velut sub noctis atrae tempora  
 Eminus exiguum  
 Videtur, at magnum tamen  
 Iubar ministrat, sic et ipse parvulum  
 Se reputans Hosius  
 Remotius resplendit, 5

Insignioribus viris et patruo,  
 Docte Caraffa, tuo,  
 Qui Pontifex summus fuit,

Ornatus innocentiae praeconio  
 Laudibus eloqui  
 Virtutibusque maximis. 10

Hic Hosii de dotibus pulcherrimis  
 Ut didicit Veneto  
 Ex Lypomano (Nuntium 15

Cum laude qui gerebat in Polonia  
 Nuper Apostolicum),  
 Ternis vocatum literis

Romam venire compulit, de quo sibi  
 Plurima pollicitus, 20  
 Eius iuvari credidit



Se posse vel quam maxime salubribus  
 Consiliis in ope  
 Christi ferenda ecclesiae.

25 Non tardat ille, se dat in viam statim,  
 Dum leo torret agros,  
 Certi immemor periculi,

Parere quum Christi studet Vicario.  
 Haeretici trepidant,  
 Transire qua illum contigit.

30 Hic, inquit, vos perditos volens, celer  
 Currit in Italiam.  
 Nil verius. Tu noveras

35 Episcopi conatum et ardorem pii  
 Non minus ipse pius.  
 Amator, Antoni, senis

Nostri, bonorum fautor integerrime  
 Parthenopesque tuae et  
 Sacri senatus gloria.

#### XLV. De Hosii primo in Urbem adventu.

Ad Stanislaum Paulovium, Episcopum  
 Olomucensem.

**C**ognite Paulovi mihi primis suaviter annis,  
 Nunc Marcomannorum optime  
 Praesul et eximii

5 Clare nepos patruī et successor digne Ioannis!  
 Leges, quod ille saepius  
 Commemorans retulit,

- Assistens Hosio et Graeci pia scripta Cyrilli  
 Reddens latine, quam bono  
 Pontifici fuerit
- Grata Hosii praesentia, pervenientis in urbem. 10  
 Sic Abrahamus angelos  
 Scribitur hospitio
- Excepisse suo. Veronae praesul ut illum  
 Ante ora deduxit sacri  
 Proxima Pontificis, 15
- Oscula prona dedit pedibus. Solio ille resurgens  
 Dignatur amplexu statim,  
 Erigit atque Hosium,
- Curque vocaverit hunc, causas ex ordine narrat.  
 Illi ad labores quoslibet 20  
 Omne suum studium
- Detulit antiqua pro religione ferendos,  
 Modos iuvandae ecclesiae  
 Pluribus exposuit.
- Princeps expleri nequit et dicentis ab ore 25  
 Dependet, horarum trium  
 Continuando moras,
- Nec satiatur adhuc. Sed postquam sponte recessit  
 Hospes novus, tum Pontifex  
 Talia dicta dedit: 30
- Magna fuere quidem, quae dicto accepimus, huius  
 De dotibus magnis viri,  
 Nunc tamen experimur
- A vero famam longe fluxisse minorem,  
 Regina quam sententiam 35  
 De Salomone tulit.

**XLVI. De cardinalatus Hosio oblato  
recusatione.**

Ad Alexandrum S. R. E. Cardinalem  
Farnesium, Regni Poloniae Protectorem  
amplissimum.

- N**emo te melius, Farnesi, prospicit uno,  
 Qui solus urbem fortibus  
 Sustentas humeris animi, laturus et orbem,  
 Sublime cardinalium
- 5 Quot rerum subeat vel qualia pondera munus.  
 Idem videbat Hosius,  
 Qui sponte oblatum sibi detrectavit honorem  
 Daturus exemplum unicum,  
 Vix aliis imitabile. Paulus nomine quartus
- 10 Ex mutuis sermonibus  
 Captus amore Hosii, mirari desiit omnes  
 Hoc cognito insignes viros.  
 Sique sibi tantum panis foret integer unus,  
 Hunc velle partiri illico
- 15 Secum dicebat. Demum non multa moratus  
 Illum expedire nuntium  
 Concilii causa cogendi ad Caesaris aulam  
 Volebat, et posthac brevi  
 Tempore purpureo absentem decorare galero
- 20 Propter laboris praemium.  
 Sic pavet ad nati praevisa pericula mater,  
 Qui turbidum sulcat mare,  
 Mens Hosio veluti faciem turbavit, honores  
 Ut vidit offerri novos,
- 25 Damna timens famae, ne se quis ob ambitionem  
 Venisse in urbem diceret.  
 Sternitur ante pedes Pauli, demissius orat,  
 Ne dispari se praegravet

Quod dubitet perferre iugo, tot honoribus ornans.  
 Quocunque vellet, mitteret 30  
 Iturum intrepide. Sed mors sua vota fefellit.  
 Insigne purpurae decus,  
 Maxime Farnesi, Dominae spes unica Romae,  
 Cultor piorum: candidam  
 Tu noras Hosii mentem, notamque colebas 35  
 Ad usque tempus ultimum.  
 Tu iucunda illi solatia ferre [solebas],  
 Solebat ille te suum  
 Dicere patronum curatoremque salutis,  
 Ut gentis es Polonicae, 40  
 Sisque diu, precor, heroum lux, urbis et orbis  
 Amor, levamen pauperum  
 Magnarumque opifex rerum, quae nomen in astra  
 Ferent, Alexander, tuum.

---

**XLVII. De Nuntii Apostolici munere.**  
 Ad Marcum Siticum S. R. E. Cardinalem  
 ab Altaemps.

**V**eris Pii quarti favere laudibus  
 Ut, Marce, non frustra soles, sic hanc quoque  
 Appone ceteris, quod ille Pontifex,  
 In deferendis publicis honoribus  
 Solebat uti maxima prudentia, 5  
 Virtutibus volendo, non favoribus  
 Prodesse, qui ut iuvent suorum commoda,  
 Plerumque publicis nocent. Huic ut triplex  
 Corona praeciunxit decorum verticem,  
 Clavum gubernandae Petri nactus ratis, 10  
 Paulique quarti cogitationibus  
 Locum relinquens, Varmiensem cognitum  
 Sibi ante, coram accersitum, compluribus

- Verbis ferendos ad labores admonet,  
 15 Ad Caesaremque nuntium creat suum.  
 Mandata, quae deberet exequi, refert  
 Et dignitatum pollicetur culmina.  
 Agnovit ille proximam vocem statim  
 Christi loquentis in suo Vicario.  
 20 Tam grande munus pro sua modestia  
 Primo recusabat, sed efficit tamen  
 Suprema coelo defluens auctoritas,  
 Ut illud acceptaret, et sacros pedes  
 Exosculatus Praesulis ter Maximi  
 25 Sese Viennem nil moratus contulit.  
 Nec missionis principem, nec Hosium  
 Cepit laboris ulla poenitentia.  
 Quod, Marce, nosti, singulari qui modo  
 Vivum colebas mortuumque nunc colis,  
 30 Ad eius ossa collocans olim tui  
 Urnam sepulchri, quam ut subintres tardior  
 Deum precamur. Ipsa Mater gratiae  
 Clementiaeque (cuius inclyta ex situ  
 Turpi repurgas templa trans Tiberim, novo  
 35 Splendore vestiens) id effectum dabit,  
 Et eminentem te diu nobis in hac  
 Rerum arce servabit valentem prospere.

## XLVIII. De transactione negotiorum cum Ferdinando Caesare.

Ad Vincentium Laureum, S. R. E.  
Cardinalem Montis regalis.

**T**ractandis gravibus, novimus hoc, nate negotiis  
Vincenti, ipse vides pontificum quam grave nuntii  
Munus sustineant, turpis ubi pullulat haeresis.

Qua cum laude Hosius gesserit hoc Caesaris  
ad latus,

Disces. Is simul ut venerat, a Caesare comiter 5

Est acceptus, eum quod meritis praecipuis virum  
Ornatum audierat. Tunc Hosius Pontificis data  
Verbis rite salute exposuit promptus et eloquens  
Orator, fidei catholicae quanta sit unitas,

Quam discors novitas praecipites haereticos agat, 10

Quantum sit studium, quae pia mens Pontificis Pii  
Extirpare volentis penitus monstra tot haeresum,  
Tollendi mala tot quae via sit convenientior,

Quod munus proprium catholici Caesaris et  
quibus

Possit restitui religio conditionibus. 15

Fari vix Hosius desierat, gratus ad oscula  
Cervicem explicuit, dando libens Caesar episcopo.

Tum sic illachrymans: Non memini me ex  
oculis, ait,

Emisisse meis lachrimulam, non nisi cum mea  
Coniunx occubuit, nunc tua vox cor tetigit meum 20

Humectatque genas. Spiritus hoc, iam video, Dei  
Praesens efficit, ut labra tibi, cor moveat mihi.  
Quidvis praecipias (ecce potes flectere), quolibet  
Impelle: obsequium Pontifici detulero volens.

Promissisque stetit, fingere non doctus, at 25  
integer

Princeps, dans Hosii consiliis assidue locum,  
Quae de fonte gravis iudicii currere viderat.

Vidisti quoque tu, Laure, piam sollicitudinem  
Divini senis in Sarmatiae partibus, optimum

Dum legatum ageres Gregorii: quot patriae 30  
modos

Salvandae exhibuit; quo studio in te fuerit,  
probe

Experti sumus; ob praecipuas ingenii tui  
Dotes inque tuis muneribus perpetuam fidem

In votis habuit, te sociam purpureo patrum

- 35 In coetu aspicere. Id mors vetuit, non vetuit tibi  
 Quae fert exitium corporibus stella caniculae,  
 Illum quo minus ex urbe cito perveniens gradu  
 Aegrotum inspiceres, atque vale tristior ultimum  
 Proferres Hosio iusta parans et meritum tibi.
- 

## XLIX. De colloquiis cum Maximiliano Bohemorum Rege habitis.

Ad Stanislaum Rescium, Abbatem  
 Andrcioviensem.

- D**ilecte (verbum, quod sit amoribus  
 Commune nostris, non aliud mihi  
 Lubescit) o Resci, quis uno  
 Te melius meminit, Viennae
- 5 Quid noster excellens Hosius rei  
 Tractaverit cum Rege Bohemiae,  
 Spinisque surgentes in agro  
 Qua sapiens resecauit arte?
- 10 Deproeliantes haereticos simul  
 Turrim innovantes et Babylonicam  
 Monstrare quam pulchre solebat,  
 Discipulus memoras fidelis.
- Nunc iam magistrum sollicitum refers,  
 Portenta sumpto conficiens stylo
- 15 Quaecunq; praescens vidit aetas,  
 Et minimum numerans ad unguem,
- Cavens piorum mentibus utili  
 Labore, Syrtes haereticas procul  
 Vitent procellososque fluctus,
- 20 Quos agitat cerebrosus error.

Alumne magni digne Hosii, pios  
 Cuius labores impiger excitas,  
 Lux illa, quae te illi ministrum  
 Prima dedit, viveo notanda

Venit lapillo, quae tibi principem, 25  
 Te principi sic iunxerat, ut nihil  
 Coniunctius posset videri.  
 Fecerat hoc utriusque virtus

Amata utrinque. At non minus auspici 30  
 Praeclavio debetur et hoc tuo  
 Primas recludenti fores ad  
 Obsequium domini faventis,

Cui sedulus tunc a studiis fores,  
 At post senectae praesidium: bono 50  
 Reddens patrono gratiam, quod  
 Non moritura loquetur aetas.

## L. De Fausero Vienna pulso.

Ad Martinum Cromerum, Episcopum  
 Varmiensem.

**R**ana velut palustris  
 Obstrepiat durum resonans, ne philomela dulci  
 Voce tenere possit  
 Aurium sensus, studuit sic latitans in ima  
 Haereseon palude 5  
 Turpe Fauserus blaterans obstrepere im-  
 pudenter

Dulce Hosio canenti.

Namque subvertens populos urbe procul  
 malignas



- Cogere conciones
- 10 Coeperat, spargens fatui dogma novum Lutheri.  
Iamque aderat frequenter  
Plebs, novandis dedita rebus, faciles habebat  
Impietas patronos,  
Donec exurgens Hosius Caesaris haec ad aures
- 15 Detulit, atque pelli  
Urbe Fauserum petiit, quod sceleratus atque  
Seditiosus esset.  
Caesar insistens Hosii consilio ministrum  
Daemonis exulare
- 20 Iussit. Ut ranae petulans garrulitas re-  
pressa est,  
Uberiore fructu  
Pervigil causas Hosius religionis egit,  
Magne Cromere, tecum  
Conferendo singula, qui Regis eras Poloni
- 25 Caesaris ad manum tunc  
Dignus orator. Duo sic lumina nationis  
Splendidissima nostrae  
Caesar a magnis habuit consiliis, et horum  
Ingenio duorum
- 30 Se Polonorum (sibi si traditus esset orbis  
Integer ad regendum)  
Posse fulciri toties optimus Imperator  
Ingenue fateri  
Non verebatur. Quid ad istas utriusque laudes
- 35 Nescio possit addi.  
Vivet amborum pietas inque libris coruscans  
Eloquium, atque vitae  
Candor et prudentia. Semper, mea si vigeant  
Carmina, quamlibet sint
- 40 Parva, sublimes Hosium teque Cromere tollent.

## LI. De rosa, pileo et gladio Caesari tradito.

Ad Stephanum I. Poloniae Regem.

**R**ex invicte, tibi gladium mitramque daturus,  
 Qualia Gregorius Romana praesul in urbe,  
 Uchanio redeunte, tibi pro munere misit.  
 Iure quidem. Nostro quis enim te promptior aevo  
 Corripere arma manu, correptis sternere Moschum,  
 Contemptorem hominum et Romani nominis 5  
 hostem?

Vidimus ereptas arcesque urbesque tyranni  
 De manibus tetri. Ad strages caedesque suorum  
 Obstupuit foedamque annis et sanguine multo  
 Caesarium vellens formidine palluit excors. 10

Pontificis sacer hic, quem vibras, strenuus ensis  
 Schismaticum bibit Arctoa sub sede cruorem,  
 Errantes populos ad Christi coget ovile  
 In pulchraeque vocabit libertatis honorem.

Pileus id auro et gemmis designat onustus, 15  
 Suprema nitidam gestans in parte columbam.  
 Nil servile facit, Christi quem Spiritus afflat,  
 Peccatique iugum relinquens super aethera fertur,

Inde sibi deposcit opem. Tibi gloria maior  
 Surget odorque tuus totum circumdabit orbem, 20  
 Ut rosa divitias cum naribus explicat omnes.  
 O utinam haec Hosius, quae tunc mente hau-  
 serat augur,

Dum tua dona stupet primo vix limine regni,  
 Auribus hausisset: quae gaudia quantaque toto  
 Pectore conciperet? Nunc coelo spectat ab alto 25  
 Teque tuumque decus. Superosque ut fortibus  
 ausis

Ingentem Stephanum per saecula multasecudent,  
 Impellit precibus; tu vitae munere functum  
 Rite colis, cuius viventis nomen anabas

- 30 Consiliis cedens gravibus: velut optimus olim  
 Caesar obaudivit, gladium tegmenque rosamque  
 Accipiens. Ecquid sibi talia munera vellent,  
 Ex Hosio didicit. Surgit velut altior ignis  
 Ex olei pinguedine, sic maioribus arsit
- 35 Tunc princeps studiis Christi venerabile corpus  
 Condecorare palam haereticis, quos esse videbat,  
 Ante illud praeferre statim funalia mandans.

---

LII. De Hosii Cardinalis creatione:  
 Ad Carolum tituli S. Praxedis Cardinalem  
 Borromaeum.

- C**ui sacra religio cordi est, cui lucida vitae  
 Integritas comes ingeniumque  
 Artibus excultum pulchris, in rebus agendis  
 Iudicium sapiens lepique
- 5 Mores; ambitione licet sit purus ab omni,  
 Promeritos satis ambit honores,  
 Dumque cavere studet, fugientem sponte se-  
 quantur.
- Accidit hoc Hosio nihil unquam  
 Speranti minus. Hic dum summa negotia tractat
- 10 Caesarea vigilanter in aula  
 Et fidei causam iugenti cum laude tuetur,  
 Nomine reque Pius Pater illum  
 Adscribit numero procerum, quos purpura vestit.  
 Carole, tu celer ista tabellis
- 15 Missis significas Hosio, grataris honorem  
 Iudicio patrum sapientis  
 Recte delatum, partum virtutibus amplis,  
 Non precibus, veluti bene nosti.  
 Unde tibi erga illum grandis veneratio crevit,
- 20 Te coluit merito ille vicissim,

Exemplar rarum pietatis: culmen honesti	25
Et speculum veteris manifestum	
Disciplinae. Te coluit studiosius, inquam,	
Pontificum decus et bonitatis	
Signifer, Ambrosii successor digne, maiorum	
Terror et edomitor vitiorum.	30
Hos titulos dabat ille tibi; tu, Carole, plures	
Accumulas tolerando labores	
Assiduos, cleri vitam moresque reformans,	
Proque tuo grege saepe periclis	
Obiiciens sacrum caput. O te numina servent	35
Incolumem atque, quod ipse tibi optas,	
Ut moriari Hosii morte, id tu non nisi tardis	
A Domino obtineas, precor, annis,	
Colligat ut maiores ex te ecclesia fructus,	
Tu moriens lucra plura reportes.	40

### LIII. De Cardinalatus altera recusatione.

Ad Iacobum Cardinalem Sabellum, Vice-  
protectorem Regni Poloniae.

Quem non ambitio subdiderat levis,  
Romanaeve togae spes cito credula,  
Auditis Hosius pallet honoribus:  
Non recludit epistolam.

Sed se coniiciens in penetralia,                   5  
Supplex ante sacram procubuit crucem.  
Totum se lacrymis et precibus dedit,  
Ad Christi fugiens opem.

- 10 His se muneribus iudicat imparem  
 Conscribensque graves tristes epistolas  
 Summum Pontificem flagitat, obsecrat,  
 Non se praegravet hoc iugo,  
 Quod sufferre humeri non valeant sui.  
 Romae quos habuit praecipuos rogat  
 15 Fautores, veniam hanc Pontifice a Pio  
 Concedi obtineant sibi.  
 Contra Caesar, ut hos accipiat, monet  
 Insignes titulos, utque bono gerat  
 Morem Pontifici, iudicioque se  
 20 Totum subiiciat suo.  
 Cui parere alios vellet in omnibus,  
 Huic parere prior debeat ipsemet.  
 Consultus quoque Rex censuit hoc idem,  
 Hoc et Sarmatiae patres.  
 25 Cursus luna sui fecerat integrum  
 Orbem, non Hosius purpureum decus  
 Acceptarat adhuc, cum nova iussio  
 Summi Pontificis Pii  
 Roma proveniens ulterius vetat  
 30 Cunctari. Subiit sic onus inditum,  
 Consensum mouitis dans etiam tuis,  
 O Iacobe Sabelle, quem  
 Acri iudicio rebus in arduis  
 Pollentem colit urbs Romulidum, sibi  
 35 Quem prudens Hosius legerat arbitrum  
 Vitae tempus in ultimum.  
 Laus haec magna tibi. Tu senis optimi  
 Condignis celebras laudibus inclytum  
 Nomen, nosque tuis usque favoribus  
 40 Illius memor excipis.
-

## LIV. De Cardinalatus acceptatione.

Ad Augustinum Valerium Cardinalem,  
Episcopum Veronensem.

**E**rrat stultitia, quisquis honoribus  
Captantis operam navat inutilem,  
Ad quos conciliandos  
Praeter velle tulit nihil.

Erraret levitate hic animi satis 5  
Abiecti, fugeret qui sibi gloriam  
Ex virtute paratam.  
Noster sic Hosius via

Incessit media, nec levis ambiens, 10  
Nec praeter solitum defugiens gradus  
Sublimes, ubi nutus  
Accessere Dei graves.

E Strigoniaci pontificis manu  
Tandem purpurei splendida pilei 15  
Ornamenta recepit,  
Ostro conspicuus novo.

Gratantur proceres reddita praemia  
Virtutum meritis, totaque personat  
Plausu Caesaris aula, 20  
Nullus tristitiae locus.

Quis non canitiem illam venerabilem  
Fulgentem roseo murice amaverit?  
Mentis convenit apte  
Candori ignea charitas,

Quam signat color hic. Illa Hosio comes 25  
Indivisa fuit, quod tibi cognitum,  
Augustine, fateris,  
Vitam scriptaque ponderans



Recte protulit ille, bonum qui nuntium rei omni  
Adferre dixit maximos honores.

Comprobat hoc Hosii legatio facta diligenter  
Bonoque multum publico salubris. 20

Quem vel tu quoque, praesul candide, protulisse  
fructus

Amplos recordaris patrum in decora  
Sede trecentorum medius charusque Varmiensi  
Tuo Tridenti et charus hac in urbe,  
Purpureae socius pallae delectus et laboris 25  
In abluenda sorde poenitentum.

Absenti consors simul exoptatus hoc in ipso  
Loco, per ipsum si stetisset, esses.

---

## LVI. De legatione ad Concilium Hosio data.

Ad Ioannem Antonium Fachinettum,  
Cardinalem SS. Quatuor Coronatorum.

**P**rudens consilium Dei,  
Fachinette, virorum regit inelytam  
Sortem insignium et utitur  
Illis in melius Sic Hosium a boni  
Aula Caesaris evocans, 5  
Legatum celebris Concilii creat.

In quo Pontificis Pii  
Quarti nomine, cum principibus viris  
Maiestate pari sibi  
Iunctis consuleret de gravioribus 10  
Rebus religionis et

His, ad publica quae commoda pertinent.  
Magno Pontificem Pium  
Usus iudicio quis neget? ardua



- 15 Commisisse negotia  
 Qui magno voluit providus Hosio  
 Ob prudentiam et ingeni  
 Miram dexteritatem fidei quoque  
 Tutandae insuperabilem
- 20 Fervorem atque piam solitudinem,  
 Et laudabilibus libris  
 Et praestantibus actis bene proditam.  
 Quam tu, vir celeberrime,  
 Miratus fueras non mediocriter
- 25 Sacro in Concilio, frequens  
 Dum perstas Hosium visere, non minus  
 Acceptus lepido seni,  
 Absentemque salutas per epistolas,  
 Romae convenis et boni
- 30 Imples munus amici. Ille tua fruens  
 Consuetudine saepius  
 Ob dotes animi praecipuas fore  
 Te praedixit eo loco,  
 Quo nunc aspicimus, non temerarius
- 35 Augur; cernere quod tamen  
 Illi non licuit, Roma videt, tuis  
 Sustentata laboribus,  
 Salvo te cupiens laeta frui diu.

---

## LVII. De Hosii Vienna discessu et Tridentum adventu.

Ad Stanislaum Rescium, Abbatem  
 Andreioviensem.

**R**ecta mens, Resci, neque damna famae  
 Sentiet laesae neque detrahentum  
 Voculis cedit propriaque sese  
 Laude tuetur.

Noster excedens Hosius Vienna 5  
 Caesaris primos vocat e senatu,  
 Si quid aut ipse, aut aliqui suorum  
     Tunc famulorum

Forsan errassent, ut id indicarent  
 Ocius coram petit. Obstupescit 10  
 Zeldius praestans Hosiique laudat  
     Integritatem.

Non minus mores celebrans modestos  
 Omnium iunctos sibi quos habebat  
 Optimus princeps abeuntibusque 15  
     Fausta precatur.

Sic bonum virtus bona fert odorem,  
 Dum fugit veras reprehensiones,  
 Excudit falsas, operaque eadem  
     Praestat utrumque. 20

Purus aula Caesaris ut recessit,  
 Candidus vitae petit et Tridentum;  
 Tu viae Resci comes eloquare  
     Remque modumque.

Ille pomparum fugiens tumultus, 25  
 Laudibus doctus solidis honores  
 Consequi portas veniens ad ipsas  
     Usque Tridenti

Substitit. Visunt venientem amici,  
 Civitas festos agit apparatus, 30  
 Publicos praefixa dies ad actus  
     Ut veniebat,

Noster auroram vigil antevertens,  
 Admodum parvo numero suorum  
 Septus adventu minus usitato 35  
     Sistitur urbi.

- 5      Templa festivos petit et roganti,  
       Cur sciens pompas fugeret, profatur:  
       Hic locus nos evocat ad laborem,  
               Non ad honores.
- Hinc procul fastus, procul absit altum  
 10     Spiritus spirans. Venias at, o tu  
       Spiritus, tollens humiles in altum  
               Mitis Iesu.
- Dirigas nostras, precor, actiones  
       Ad tuam laudem, simul ad salutem  
 15     Publicam: noster scopus hic laborum  
               Terminus esto.
- 

### LVIII. De Hosii in Concilio Tridentino legatione.

Ad Scipionem Gonzagam, S. R. E.  
 Cardinalem.

- O** Mantuani gloria nominis,  
 Gonzaga, qualem tu iuvenis senem  
       Quondam salutabas Tridenti,  
       Mittimus hic tibi Varmiensem.
- 5      Virtute praestans quem tuus Hercules  
       Amabat, ut scis, non mediocriter,  
       Fidumque collegam laboris  
       Omnibus officiis fovebat.
- Illum libris qui pluribus editis  
 10     Tot haeresum damnavit ineptias,  
       Tot perfidorum vanitates  
       Monstraque tot calamo repressit.

- En praesidentis munere fungitur  
Supra trecentos Concilii patres,  
Oraculis sententiarum 15  
Sedis apostolicae tuetur
- Auctoritatem, qua ferit haeresim  
Simul profanis cum novitatibus,  
Exuta totum quae pudorem  
Nuda iacet rabiemque spargit. 20
- Noctis profundae filia splendidum  
Ecclesiae non fert iubar, improbi  
Sed more vespertilionis  
In tenebris latitans oberrat.
- Antiquitati det novitas locum; 25  
Pars cedat; orbis comprobat integer  
Decreta et almas sanctiones,  
Quas statuit veneranda patrum et
- Concors voluntas, praeside Spiritu  
Sancto. Quid isto tutius est duce? 30  
Qui veritas est ipsa, qui fons  
Iustitiae, basis et columna
- Templi, iuventam more aquilae innovans  
Morum, repurgans sordida, splendido  
Ecclesiam velans amictu. 35  
Concilii fuit hoc. Sed illos
- Nostri senis tu, Scipio, noveras  
Sanctos labores factaque dictaque,  
Quas cum viris doctis piisque  
Gessit amicitias vel usus, 40
- Quanta sit erga hos munificentia  
Mensaque tectoque excipiens, piae  
Legationi charitatem  
Consocians pius administer.

## LIX. De Hosii in patriam reditu.

Ad Ioannem Baptistam Castaneum  
Cardinalem S. Marcelli.

- C**oncilii iam finis adest, abeunt patres Tridento,  
Pacisque porgunt osculum vicissim.  
Quae facies rerum, quae mista doloribus voluptas,  
Baptista, nosti, cum vale ultimum tunc  
5 Proferres Hosio, qui te merito tuo eminentem  
Amabat, olim cardinem futurum  
Romae, quae patria est tua, civeque te bea-  
tior fit.  
Discedit invitique te relinquit  
Et properat, quo ducit amor gregis, a Pioque  
Quarto  
10 Reportat amplas gratias, laboris  
Praemia. Carpit iter, Boreamque nivesque nil  
moratur,  
Quas horridus secum vehit December.  
Scilicet interno succensus ab igne charitatis  
Non sensit externos nivis rigores.  
15 Congreditur cum Caesare Conciliique narrat acta,  
Sibi que successus bonos vicissim  
Gratantur pariterque modos, quibus exequi  
liceret  
Decreta sancti Spiritus, requirunt.  
Caesar amans Hosium complectitur, ille civitatem  
20 Posnaniam, altricem meam, subintrans  
Reddit se patriae. Lux o mihi fausta! quae  
videndi  
Illud iubar tam splendide coruscans  
Prima dedit, nullis quod noctibus opprimet  
unquam  
Oblivionis lividaeve mortis.

Occurrit redeunti Prussia tota. Varmiensis 25  
Ecclesiae clerus triumphat omnis,  
Incolumem sibi gaudet redditum episcopum  
patremque,  
Quo plurimis aegre carebat annis.

## LX. De regia gratiarum actione.

Ad Laurentium Grimalium Goslicium,  
Episcopum Chelmensem.

**T**oris reversus vix Hosius suis  
Frui Borussis coeperat, illico  
Regem Sigismundum, Polonos  
Qui populos placide regebat,

Accedit implens officium, celer 5  
Salutat: almi Concilii monet  
Leges Tridentini sacratas  
Sarmatiam recipi per omnem.

Sic filius complectitur optimum 10  
Diuque non visum tenere patrem,  
Princeps ut excepit benigno  
Pectore fronteque cardinalem.

Suo resurgens e solio ruit  
Dulces in amplexus senis inclyti,  
Prae gaudio dum non valeret 15  
A lacrymis sibi temperare.

Felix adesto lux, ait, et mei  
Praefulgidum regni decus, haud queo  
Grates tuis praestantibus nunc  
Reddere pro meritis decentes. 20

Scriptis habebas non satis hic tuis  
Iuvare praesens commoda civium,  
Ni profuisses et foris nunc  
Catholico pius exul orbi,

25 Et nos et illustrans patriam simul,  
Tollens Polonum nomen in aethera,  
Per te quod aeternum vigebit,  
Ter venerande senex, adesto!

30 Decreta laeti suscipimus patrum,  
Fidemque avitam sponte tuebimur;  
Nobis Deum tu oratione  
Reddere propitium memento!

35 Prolata magno a principe laus velut  
Est verior, fit splendidior, senex  
Quam noster ipsis exprimebat,  
Ut scio te meminisse, factis,

40 Talemque se monstrabat in omnibus,  
Qualem senatorem esse tuis libris  
Debere, Laurenti, docebas,  
Dum Patavi studiis vacares.

Qualemve nuper factus episcopus,  
In astruenda catholica fide  
Nunc ipse (Christi perduelles  
Nil trepidans) imitaris apte.

---

## LXI. De Calixtinorum Braunsbergensium expulsionione.

Ad Georgium Radivilium, S. R. E. Cardinalem Episcopum Vilnensem.

**H**onores aeterni Patris ut quis est  
Amans, eo consuevit acerbius  
Ferre, innovari si quid usquam  
In fidei ratione sentit.

Dilecte princeps, quale sit hoc vides, 5  
Vilnensium dum solitudinem  
Geris tuorum, ne venenis  
Haereseon pereant malignis,

Pulchre repraesentans Hosii satis 10  
Notos labores et vigilantiam.  
Videmus in te suscitatas  
Magnanimi senis actiones.

Ille ut peracto Concilio suas  
Oves revisit, reperit inter has 15  
Hoedos, novandis qui studebant  
Posthabita pietate rebus.

Utramque poscentes speciem sibi,  
Et panis et sacri calicis, dari,  
Mysterium dilectionis  
Scindere mente mala volentes. 20

Ad unitatis catholicae vetus  
Illos studebat ducere vinculum,  
Miraque tractans leuitate  
Vulnera sic animae levare

Tentabat. Ast se proficere ut nihil 25  
Vidit monendo, tum asperioribus  
Modis coactus coepit uti.  
Nec potuit tamen obstinatas



30 **Mentes nimis compescere. Sic minas**  
 Ipsis adimplet rebus et impios  
 E civitate excludit, arcet,  
 Deuegat his et aquas et igues.

35 **Vocem sui pastoris ut audiant**  
 Oves, ab exemplo docet, unitas  
 In ritibus sacris remansit,  
 Et novitas [fugit] heu maligna.

40 **O splendidum gentis Lituanæ decus,**  
 Praesul Georgi, te similis quoque  
 Manet corona ob diligentem  
 Muneris officiique curam.

**Senex amabat te iuvenem meus,**  
 Romæque sanctorum cineres pios  
 Caste colentem iudicabat  
 Te fidei columen futurum.

45 **Nos id videmus. Te patriæ salus**  
 Benigna nobis incolumem ferat,  
 Ecclesiarum indemnitati  
 Consulere ut valeas tuarum.

## LXII. De Societate Iesu in Poloniam introducta.

Ad Claudium Aquavivam, Societatis Iesu  
 Praepositum Generalem.

**D**octrinae pietas comes,  
 Prudens simplicitas et sapientia  
 Simplex, utraque charitas,  
 Vitæ conveniens mundities bonæ:  
 5 **Vestri sunt propria ordinis**  
 Ornamenta, Dei serve, tuique nunc

- Claudi, dux gregis optime.  
 Guttas undisoni quis citius maris,  
 Aut stellas numeret poli,  
 Quam fructus, tua quos inelyta dat seges 10  
 Coniungens homines Deo,  
 Peccato eripiens, sparsa per integrum  
 Orbem; sola Polonia  
 Tam magno fuerat priva diu bono.  
 Quod praestans Hosius prior 15  
 Invexit patriae. Praecipuos patres  
 Roma providus evocat,  
 Sedes attribuit magnanimus novas  
 In florente Borussia, 20  
 Praestantes operas in Domini volens  
 Sic conducere vineam,  
 Felix ut docuit consilii exitus.  
 Hinc Pultovia Vilnaque  
 Hinc Posnania, quae me genuit, bonae 25  
 Sumpsit dona propaginis.  
 Hinc Cracovia nunc germina suscipit  
 In pulchris Plasii Thomae,  
 Dignus laude senex quas dedit aedibus.  
 Turgescent Hosii manu  
 Vites compositae, nullaque sentient 30  
 Damna ex ignibus invidi  
 Quos efflat Sathanae. Crescet honos Dei  
 Vestris in patribus diu;  
 Quod monstrant aliis, hoc opere exhibent.  
 Nec Toletus enim bonus, 35  
 Nec Bellarminus, sed neque Clavius,  
 Nou et mille alii, recens  
 Quos aetas stupet et posterior colet,  
 Scriptores (Hosio patri  
 Dilecti penitus) post obitum quoque 40  
 Vobis deficient, novam  
 Prolem doctiferam semper habentibus.

### LXIII. De martyrii studio et peste profligata.

Ad Stanislaum Rescium, Abbatem  
Andreioviensem.

- S**ecretorum Hosii factorum conscie, Resci,  
Quid sibi flagra volunt, cur livida brachia virgis,  
Curque gerit multo conspersum sanguine tergum  
Se feriens Hosius? Lacrymis pius abstine, narra!
- 5 Purus amor Christi atque alienae cura salutis  
Martyrii studium ingens saepius accendebat  
Pectore in ardenti nostri senis. Unde tyrannus  
Defuerit votis licet, haud sibi defuit ipse,  
Quaevis summa pati pro Christi nomine promptus.
- 10 Cor desiderio carnemque doloribus ultro  
Afficiens propriam meritumque in sanguine  
quaerens  
Funibus expresso nodosis, impete crebro  
Virgineum quatiens corpus, languentia membra  
Et curis exhausta piis ad verbera nudans,
- 15 Admiscet suaves lacrymas sensumque doloris  
Exuit, erectam tollens ad sidera mentem,  
Divorum recolens certamina, sive coronas,  
Angelicos cives et gaudia certa piorum  
Clam sine teste madens lacrymis et sanguine  
volvit.
- 20 Saepe tamen sibi dum timet indulsisse, seniles  
Discutiens vires e multis advocat unum,  
Te Resci, qui percussoris munus obires.  
Se iubet ad tabulam manibus pedibusque ligari  
Verberibusque dolari membra per omnia corpus.
- 25 Horrens exequeris crudelia iussa coactus.  
Oscula sacro das raptim porrecta cruori  
Viventique fidem retinendo silentia servas.  
Felix saevitia et felicia vulnera, secum

Martyrii quae more novo compendia tradunt  
 Purpureumque decus meritis ingentibus ornant. 30  
 Exemplum senibus paucis imitabile, magnis  
 Principibus durum. Lucet tamen omnibus ampla  
 Producens animabus commoda, sive secundis  
 Sive etiam adversis rebus. Sic vota precantum  
 Suscipit ipse Deus, veluti susceperat olim 35  
 Placata aure preces Hosii, quo tempore fines  
 Coeperat atra lues passim vastare Borussos.  
 Exponens gravibus siquidem se sponte flagellis  
 Vir pius a populo divina flagella removit  
 Obtinuitque suis ovibus lacer ipse salutem. 40

#### LXIV. De iurisdictionis ecclesiasticae defensione.

Ad Ioannem Andream Caligarium, Epis-  
 copum Britoniensem, supremum Sixti V.  
 Pontificis Maximi Secretarium.

**D**igne Sixti Pontificis minister,  
 Paululum depone negotiorum  
 Quam geris molem atque Hosii pudicum  
 Vise theatrum.

Multa volvebant animo feroci 5  
 Christianae religionis hostes,  
 Ut sacerdotum violare possent  
 Iura statumque.

Sensit hoc prudens Hosius malignis  
 Et repugnando vehementer ausis 10  
 Totus exarsit, gravibus querelis  
 Omnia complet.

Sic maritalis fidei tenacem  
 Coniugem consors amat et tuetur,  
 15 Fripi dotem vetat et periclis  
 Se celer offert.

Romulae sedis supereminentem  
 Nititur defendere dignitatem,  
 20 Nec timet constans furiisve cedit  
 Haeticorum,

Qui sacerdotum penitus tribunal  
 Tollere et verti in nihilum volebant.  
 Obstitit noster rabiem furentum  
 Sustinet atque

25 Grande certamen subit. Impiorum  
 Coetus expelli patriis ab oris  
 Cardinalem postulat, exteros quod  
 Vexit honores.

30 Ne locum in magno teneat senatu  
 Nominis lux atque decus Poloni,  
 Barbarus tentat furor impedire  
 Diraque iactat

In virum convitia, sanctitatis  
 Laude cumprimis celebrem. Sed auras  
 35 In leves evanuit impiorum  
 Consiliorum

Nimbus. Insignemque tulit triumphum  
 Candor et virtus Hosii, quod et Rex  
 Et senatores quoque promovebant  
 40 Civis amati

Dignitatem. Quo merito vel ipse  
 Testis, Andrea, es locuples, fidelem  
 Nuntium dum Gregorii gerebas  
 Dexter apud nos:

Charus illi, acceptus et omnibus, nunc 45  
 Propter ipsum me quoque diligens, quod  
 Concino vivens modo mortuique  
 Carmina dicent.

## LXV. De censura censurae haereticorum.

Ad Antonium Mariam Abbatem  
 Gratianum.

**C**ensoris aequi mittimus utilem  
 Tibi libellum, praedite dotibus  
 Pulcherrimis, o Gratiane:  
 Munera nota tibi resume.

Quae saepe tecum auctor bene cognitus 5  
 Communicabat, iudicio gravem  
 Te diligens, illum vicissim  
 Tu studiis paribus colebas.

Peior malis exorta parentibus,  
 Proles ab inferno exierat lacu, 10  
 Sanctissimae quae Trinitatis  
 Tollere de medio volebat

Cultum. Parentes, quamlibet impii,  
 Prolis nefandas non poterant pati  
 Blasphemias scriptoque libro 15  
 Concilia atque patres vetustos,

Qui Trinitatis suscipiunt fidem,  
 Recensuere. At degeneres patrum  
 Redarguunt insaniam, quod  
 Maxima, quae iacerent in illos, 20

- Ipsi priores tela nefario  
 Confregerant ausu. Laceros vocant  
 Pannos vetustatem, Lutherus  
 Cui prior apposuit manus, dum
- 25 Miscet profanis sacra. Quod hic sibi  
 Licere per fas credidit et nefas,  
 Ipsis neget quis non licere?  
 Discipuli superant magistros.
- 30 Occasionem hinc mox Hosius capit.  
 Deproeliantes haereticos simul  
 Convincit ipsorum libellis,  
 Ad fidei vocat unitatem.
- 35 Defendit aeternae pius acriter  
 Divinitatis gloriam et hostium  
 Semper colendae Trinitatis  
 Stultitiam manifestat orbi.
- 40 Orationis praesidio bonae  
 Tunc maxime usum vidimus. Haec vias  
 Compendiosas ad scabrosa  
 Quaelibet aggredienda sternit.

## LXVI. De abstractione a sensibus.

Ad Sylvium Antonianum, Secretarium  
 Consistorialem.

Quisquis supernos coelitem choros  
 Percepit internis semel auribus  
 Et Spiritus perfecta sensit  
 Gaudia laetitiamque mentis,

Non est quod auditu cupiat brevi, 5  
 Suaves modos hic quaerere, vel vagis  
 Concentibus vocum, vel arte  
 Compositis modulis amandos.

Prudens subactis sensibus utitur,  
 Quando voluptas interior monet. 10  
 In carne vivens, carnis omnes  
 Illecebras sapienter arcet.

O pulchre Sylvi, sic Hosius pater,  
 In valle mundi dum manet infima,  
 Coelestium sub corde amabat 15  
 Praemia volvere gaudiorum.

Mos est apud nos principibus viris  
 Condire mensas dulcibus organis,  
 Vel tiliarum musicarum  
 Multiplici recreare cantu. 20

Post lata sacrae fercula paginae  
 Morem receptum noster episcopus  
 Servabat. Interdum remotis  
 Cum fidibus citharaque mensis

Interrogabat, num cecinisset ad 25  
 Porrecta quidquam prandia musicus?  
 Assueta mens coelestibus nil  
 Dulce putat, nisi quod redundat

Ad gloriam Christi. Satis hoc tenes,  
 Nostri senis dilecte nec infrequens 30  
 Assecla conversationis,  
 Conspicuus pietate, Sylvi!

Romae, superni aut ad iuga Tusculi  
 Dum commoratur. Caesar et utinam,  
 Sacrae vetustatis fidelis 35  
 Scriptor, adesse adamasset una:



Nil defuisset, quominus in tribus  
 Vobis suaves coelituum choros  
 Audire posset quisquis alta  
 40 Diligit, inferiora temnit.

---

**LXVII. De Synodo Dioecesana  
 Varmiensi.**

Ad Petrum Volski Duninum, Episcopum  
 Plocensem.

**V**olsci pontificum decus,  
 Nostrae gloria patriae,  
 Dignam sollicitudinem  
 Excellentis episcopi,  
 5 Quam descripiamus, accipe.

Postquam Concilio bonus  
 Sacro finis erat datus,  
 Ad charas rediens oves  
 Antistes Hosius statim  
 10 Omnes presbyteros vocat.

Indicta Synodo patrum  
 Profert in medium pias  
 Leges Concilii, simul  
 Ut serventur ab omnibus  
 15 Mandat puncta per omnia.

Festinat prior exequi,  
 Quae coetus sacer omnis in  
 Summo Concilio recens  
 Transacto statuit, Dei  
 20 Rectore et duce Spiritu.

Omni quo potuit modo  
 Praeclarus studuit senex  
 Morum tollere scandala  
 Vivendique licentiam  
 Laxatam nimio satis. 25

Successereque prospere  
 Conatus patris optimi.  
 Disciplina viget vetus,  
 Templis redditus est honos  
 Praefecti vigilantia. 30

Quantam tu, Petre, plurimum  
 Mirabare, sub ultimis  
 Oris Hesperiae manens  
 Et gratas per epistolas  
 Coniungens Hosium tibi. 35

---

### LXVIII. De proditione Regiomonti detecta.

Ad Ioannem Zamoiscium, Regni Poloniae  
 Cancellarium et supremum exercituum  
 Ducem.

**I**volat hinc animus. Te, praestantissime ductor,  
 Pondera nostrarum volventem maxima rerum  
 Consequitur, vigilantem Hosium tibi dedicat  
 usque

Pro patria vigilantia. Ille ut nascentia sensit  
 In regione Ducis vicini semina belli, 5  
 Protinus haec sapiens primis oppressit in herbis.  
 Hic ubi Prussiacum Mons regius aspicit aequor,  
 Perfida forte novi pars et scelerata senatus,

- Ambitione tumens aurique cupidine ducta,  
 10 Principis Alberti senio languentis honore,  
 Bis puerique Ducis titulo petulanter abusa,  
 Opprimere insontes, perversas condere leges,  
 Insignes probitate viros proscribere, census  
 Nobilium rapere, externo arces milite sensim  
 15 Complete et sibi totam subdere coeperat urbem.  
 Haec Hosio primis simul ac patuere susurris,  
 Officio celeri Regis transmittit ad aures,  
 Orans ut dubiis vellet succurrere rebus.  
 Admonet et proceres, vicina pericula defert.  
 20 Pars non credere, pars Hosium arbitratur inani  
 Perculsum trepidare metu, impellente senecta.  
 Rex monitis dedit ipse locum, e medioque senatu  
 Bis geminos heroas ad haec sedanda peramplo  
 Milite stipatos misit. Patuere malorum  
 25 Insidiae et fraudes. Nunc Snellius, Horstius  
 atque  
 Functius abscissa poenas cervice dedere.  
 Hic Hosii virtute quies est parta Borussis.  
 Quam tu, Zamoisci, noras fortissime, magno  
 Digne gener Stephano. Virtutis ad alta vicissim  
 30 Tendentem iuga te cognoverat ille, futurum  
 Insignem patriae civem praedixit. Id aetas  
 Nostra videt, scriptorum non moritura loquetur  
 Pagina; florebitque tuum per saecula nomen,  
 Dux invicte, pater patriae, defensor avitae  
 35 Libertatis, qui nulli superabilis ipsum  
 Te superas, parcens aliis, dare maxima regna  
 Pulchrius esse putans, quam sumere. Te duce  
 fortis  
 Sauromates sternit Moschos Scythicosque ma-  
 niplos  
 4 Proterit, et Thracas non amplius esse timendos,  
 40 Cum superum pia fata volent, notum dabit orbi.

## LXIX. De ecclesia Elbingensi recuperata.

Ad Ioannem Demetrium Solicovium,  
Archiepiscopum Leopoliensem.

**Q**uae cura, quae pars sollicitudinis  
Cor non momordit rectum Hosii senis,  
Dilecte Demetri, sacrorum  
Perpetuo venerande praeses.

Dum templa per vim rapta resumere 5  
Contendit Elbingensia, quae decem  
Totos (nefas ingens) per annos  
Haereticis suberant ministris.

Frequenter orans institit et monens 10  
Nunc voce, nunc pulchras per epistolas,  
Ut civitas haec veritati  
Catholicae reseraret aures

Suumque tandem vellet episcopum 15  
Audire de rebus fidei sacrae,  
In ceteris velut decenter  
Officio coleret fidei.

Postquam obstinatas flectere mollibus 20  
Mentes nequivit pacificus modis,  
Regis Sigismundi tribunal  
Auxiliumque potens petivit.

Mandata magni seria principis  
Hinc tu, Demetri, civibus illico  
Denuntias Christique causam  
Magnifica gravitate tractas.

25 Quid multa? Templum reddis episcopo,  
 Quod expiatum laetus ab impio  
 Cultu resumit; prisca floret  
 Religio, novitas recedit

Damnosa, fructum sollicitudinis  
 30 Suae peramplum fert Hosius, pia  
 Legationis tu reportas  
 Conspicuam sine fine laudem,

Dilectus acceptusque Hosio, vel hinc,  
 Vel quod Deum praeter metuens nihil,  
 35 Artes malignas impiorum  
 Fronte petis validus resecta.

Diu superstes consiliis tuam  
 Precamur omnes, ut patriam iuves,  
 Et quae tibi debentur astra  
 40 Non adeas, nisi tardus aevo.

## LXX. De Actis Elbingensibus.

Ad Canonicos et Capitulum Ecclesiae  
 Cathedralis Varmiensis.

**T**empla Lutheranos postquam Elbingensia ritus  
 Labore nostri praesulis Deseruere palam,  
 Immisit Sathanas mendacem et fallere doctum  
 Sebastianum, qui malis Deciperet populum  
 5 Artibus, atque a catholico revocaret ovili  
 Et in sacerdotes pios Seditioe potens  
 Plebem incenderet et sacris prohiberet adesse,  
 Minister atri Daemonis, Pernicies hominum.

Haec Hosio tolerare dolor. Perrexit in urbem.  
 Cum templa nemo accederet, Ipse Dei famulus 10  
 Huc se demisit. Populum haereticumque  
 senatam  
 Vocavit in praetorium, Questus et est graviter,  
 Nuper apostolica quod religione relicta  
 Verbum recusarent Dei Auribus excipere  
**A** pastore suo. Sed verba profana Lutheri 15  
 Ex ore doctoris nequam Colligerent potius,  
 Deceptique novis ruerent in tartara technis;  
 Salutis illis uncam Se reserare viam  
 Utque sequi properent orare. At si sua dicta  
 Contemnerent, coram Deo coelitibusque piis 20  
 Se protestari solenniter illico, quod pro  
 Episcopali munere Officioque suo  
 Omnia fecisset, sibi quae facienda putaret  
 Ad pertrahendos ad Deum difficiles animos  
 Illorum. Sua damna igitur, dum tempus adesset, 25  
 Et poenitendi occasio, Dispicerent moniti.  
 Sed frustra surdis canitur. Lapis est lapis idem.  
 Sic obstinata haud exuunt Pectora duritiem.  
 Nec mollire Hosius tamen haec cessaverat  
 unquam,  
 Vestroque de coetu graves Mittere saepe viros 30  
 Elbingam prudens multis consueverat annis,  
 Qui promoverent gloriam Catholicae fidei  
 Atque sacerdotes a vi defendere possent  
 Plebis malignae et saxeis Nequitiae furiis.  
 Sic et vos meritum ex Hosii pietate tulistis, 35  
 Et Varmiensi ecclesiae Continuatur honos.

## LXXI. De amore subditorum et bonorum ecclesiae cura.

Ad Iacobum Brzeznicium, Episcopum Ennensem et Suffraganeum Posnaniensem.

- I**am lustra sol percurrit aureus quater  
 Viditque tot rerum vices,  
 Quod tu sequutus praesulem Conarscium,  
 Ut Hosium cognosceres,  
 5 Iter Borussiam subire devium  
 Tibi putabas non grave.  
 Illic videre tum fuit datum tibi  
 Humanitatem principis,  
 Qua subditos tractare sueverat suos.  
 10 Quos affluentes quum bonis  
 Multis videres, praedicabas plurimum  
 Senis boni modestiam,  
 Nil imperantis arduum et cupidini  
 Ponentis aureo modum.  
 15 Nil verius. Nam rara lenitas fuit  
 In subditos nostri senis.  
 Illis apertam semper esse ianuam  
 Volebat, horum commodis  
 Princeps benignus consulebat ut suis,  
 20 Et saepius plus quam suis,  
 Concreditam, sed non datam sibi sciens  
 Ecclesiae substantiam.  
 Quam debitis augere visus est modis  
 Et praediis et censibus,  
 25 Delubra cultu splendido revestiens,  
 Arces vetustas muniens,  
 Incendium tectis repellens aereis;  
 Ostendit omnino sibi  
 Curae fuisse rem satis domesticam,  
 30 Tot occupationibus

Quamvis gravatus spiritalibus foret.  
 Quas nosse te non ambigo,  
 Iacobe, namque saepius tecum libens  
 Communicabat plurima  
 Per literas coramque, propter inclytas 35  
 Prudentiae dotes tuae,  
 Usumque rerum maximarum maximum  
 Vitaeque nomen optimae.  
 Fuisse dilectum integerrimo viro,  
 Iacobe, summus est honor. 40

## LXXII. De praesentia Hosii in Comitibus Lublinensibus et Romana profectioe.

Ad Andream Opalinski, Regni Marschalcum et Maioris Poloniae Capitaneum Generalem.

**M**agne Polonorum praeses, quo vindice legum  
 Maiestas immota manet, manus altera Regis,  
 Per quam Sarmatici disponitur ordo senatus!  
 Accipe, quae tuus ille Hosius, spectante senatu,  
 Hic, ubi Lublinum stagnantibus haeret in undis, 5  
 Gesserat antiqua pro religione laborans.  
 Rex proceresque volens Prussos unire Polonis  
 Visus erat plures tentare modosque viasque.  
 Protulit hanc Hosius de templo pectoris unam:  
 Si, Rex magne, cupis, coeant ut foedere gentes 10  
 Ritibus assuetae variis, prius hoc age, concors  
 Religio atque fides animos ut iungat utrinque,  
 Qua sine nulla diu consistere foedera possunt.  
 Dissilient male nexa brevi. Fac templa profanis  
 Haeresibus foedata suo gaudere nitore, 15



- Puro corde Deum tecum venerentur in uno  
 Coetu catholico, peregrinaque dogmata linquant.  
 Talia dicentem placida Rex audiit aure,  
 Turba uovatorum mordaci dente fremebat.
- 20 Cumque senatores assurgere rite solerent  
 Conspicuo pietate seni, mansere sedentes  
 Haeretici, toto post terga pudore relicto.  
 Nec longe post hac contemptus iusta tulere  
 Supplicia, in stygia mersi post fata palude.
- 25 Rex Hosii dotes prudenti corde volutans,  
 Versatumque videns magnis in rebus agendis,  
 Mittere in Italiam statuit. Provector aetas  
 Immensas tolerare vias ne forte negaret,  
 Explorare prius iubet; annuit ille petenti,
- 30 Expositumque offert ad publica commoda pectus,  
 Nullos defugiens pro Regis amore labores.  
 Discedens illi praecepta salubria linquit,  
 Commendatque fidem priscam sacrique salutem  
 Ordinis, atque inter lacrymas et plurima verba
- 35 Vix potuit tacta summum valedicere dextra  
 Principis, et cursu celeri contendit ad urbem.

### LXXIII. De incendio Brigensi.

Ad Senatum Populumque Posnaniensem.

- I**ncendiorum damna frequentium  
 Dum vos delendis excruciant modis,  
 Poenas, Deus quas irrogavit,  
 Ferre animo decet aequiore.
- 5 Quos diligit, punire solet, mala  
 Miscet secundis, ut patientium  
 Robur coronet, pro caducis  
 Dans bona, quae sine fine durant.

Vestros dolores ut minuam meo,  
 Nostrum vicissim narro periculum,  
 Cum Varmiensi quo premebar  
 Ausonias veniens ad oras. 10

Bregantionem (nobile id oppidum  
 Quadorum) in ipso forte crepusculo,  
 Perveneramus; mox refecti  
 Membra damus placidae quieti. 15

Noctis profundo cuncta silentio  
 Iam diffuebant, en subito strepens  
 Vulcanus absumebat aedes  
 Contiguas Hosio cubanti. 20

Fit clamor ingens, curritur undique,  
 Vix seminudi educimus in forum  
 Late per ignes divagantes,  
 Attonitum novitate casus

Herum. Quod essent haeretici incolae,  
 Convitiis in nos petulantius  
 Iactis ruebant, atque causam  
 Tam gravis excidii fuisse 25

Nos clamitabant. Nec procul abfuit,  
 Quin caecus in nos irrueret furor  
 Gentis malignae, ni remotis  
 Dux populum tenuisset armis. 30

Hic nos per arcis namque latentia  
 Postica dimisit vacuos metu.  
 Tota cremata civitate  
 Salva domus tamen illa mansit, 35

In quam senex diverterat hic meus,  
 Miraculum ingens et memorabile,  
 Per quod deus servum fidelem  
 Conspicuo decoravit actu. 40

Nobis canendum semper et hoc tibi  
 Considerandum est, o mea civitas,  
 Ut Hosianam sanctitatem  
 Meque tui memorem esse noris.

#### LXXIV. De Coadiutoris assumptione.

Ad Martinum Cromerum, Episcopum  
 Varmiensem.

- P**ostquam contigerat lux Idus sexta Novembris,  
 Optato clausit veniendi fine laborem.  
 Romanamque senex Hosius solenniter urbem  
 Ingreditur vertitque hominum in se protinus ora.
- 5 Quintus amare Pius coepit, virtuteque tanti  
 Rite viri motus doctos accersit ad illum,  
 Iudicii gravitate sui ut mendacia crassa  
 Centumatorum cunctis ostendere possent.  
 Sed quoniam illud opus plures exposceret annos,
- 10 Varmia ne pastore diu viduata maneret,  
 Te sibi delegit, Martine, ex omnibus unum,  
 Muneris in tanti qui illum gravitate ferenda  
 Absentem praesens re consilioque iuaves,  
 Successor tandem illius post fata futurus.
- 15 Pontifici haec placuere Pio, facilemque petenti  
 Praebuit assensum, et pleno de more senatu  
 Successorem Hosii te, magne Cromere, tuas in  
 Laudes effusus sacro pronuntiat ore.  
 Sic desponsa Dei nutu tibi Varmia cessit,
- 20 Atque pie se tradidit haud invita regendam,  
 Iudicio confusa Hosii, qui religione  
 Sola persuasus charo praefecit ovili  
 Te rara bonitate virum sociumque laborum

In patria ornanda et sacrorum iure tuendo.  
 Laus haec digna Hosio, tibi longe maximus omni 25  
 Tempore crescet honos, vestros celebrabit amores  
 Posteritas devota Deo. Te, maxime scriptor  
 Sauromatum historiae, haec praemia rite mane-  
 bant.

Nunc Hosius maiora capit, sublatus ad astra  
 Aspicit exhilaratus teque tuosque labores, 30  
 Servandique gregis curam miratur et optat,  
 Tardior ut venias ad se, quo pluribus unus  
 Utilis esse queas, hic tempora longa moratus.  
 Felices populos, tua qui mandata capessunt  
 Et leni imperio flectuntur ad optima quaeque. 35  
 Invidiae strepitus sileant, rumpatur inanis  
 Livor. Virtutes Hosii doctique Cromeri  
 Fortunam parere sibi per saecula cogunt,  
 Inque beatorum sedes numerumque recepti  
 Semper honorati nostris aliisque manebunt. 40

## LXXV. De Hosii studio in convertenda Suecia, Anglia, Saxonia.

Ad Ptolomaeum Gallium, Cardinalem  
 Comensem.

**P**tolomaeae, Hosii qui fervida corda in adiuvanda  
 Fide vetusta expertus es frequenter,  
 Si vacat atque animum nunc non geris occu-  
 patriorem,  
 Haec pauca mecum dispice haud gravatim,  
 Quae sistant Hosium Romae tibi in urbe com-  
 morantem, 5  
 Quibusve tunc ecclesiam iuvarit

- Ille modis. Quum spernere dogmata Saxones  
 Lutheri,  
 Figmenta Calvinii magis probantes,  
 Coepissent, Hosius pulchram sibi sentiens adesse
- 10 Occasionem ad principis propinquum,  
 Albertum Bavarum, conscribit epistolam, rogans ut  
 Ducem moneret Saxonem, docentes  
 In ditone sua saltem toleraret audiendo  
 Nostros sacerdotes; sciens futurum,
- 15 Errores veluti fatuo reperisset in Luthero,  
 Sic non minus Calviniana posset  
 Somnia damnare et fidei veteris videre lumen.  
 Sic commeabant literae hinc et inde.  
 Iamque effulgebat spes pulchra rei optime  
 gerendae,
- 20 Ni tristis Albertum Atropos tulisset.  
 Consilio simili rebus quoque favit Anglicanis,  
 Et exulantes ob fidem benigno  
 Vultu suscipiens artes, quibus illa regna posset  
 Christo lucrari, congerebat omnes.
- 25 Sanderos et Alanos Godwelosque Schaeleosque  
 Ad se vocatos saepe consulebat.  
 Nec te praeterit, antistes bone, quot modis  
 salutem  
 Curare regis Sueciae studebat,  
 Ut se catholicae coniungeret ipse veritati,
- 30 Renuntians erroribus profanis.  
 Tum quae Gregorii suggesserit auribus peritis,  
 Quibus reginam viseret libellis,  
 Errantem per quos convertere posset haec  
 maritum.  
 Quae miserit munuscula hinc ab urbe,
- 35 Quosque sacerdotes a Praesule Maximo pro-  
 fectos  
 In Sueciam vidit, probe tenere  
 Te scio. Sic aliquid semper faciebat, unde posset  
 Salus iuvari proximi ruentis.

Saepius haec tecum conferre solebat ob probatam  
 Prudentiae laudem tuae et fidele  
 Consilium, quo multum rebus in arduis abundas, 40  
 Amoris et in se reflexionem.

## LXXVI. De Sigismundi Augusti Regis in urbe exequiis.

Ad Annam Iagelloniam, Inclytam Poloniae  
 Reginam.

**A**nna, Iagellonum stirpis clarissima proles,  
 Filia quae Regis, Regis soror inclyta, Regis  
 Coniunx, ac Regem complecteris ecce nepotem.  
 Gaudia funeribus quoniam permista tuorum  
 Fers animo moderato, non elata secundis, 5  
 Non rebus depressa malis, haec accipe, paucis  
 In mentem exequias tibi quae perlecta reducent,  
 Quas Hosio curante tuo moestissima fratri  
 Regali instructas per singula membra paratu,  
 Urbe in Romulea multum officiosa tulisti. 10

Est locus in media urbe, in quo Laurentius  
 aedem

Obtinet, a Damaso constructam praesule quondam.  
 Hanc Hosius pullo totam contexit amictu,  
 Perque girum facibus complevit et ordine pulchro  
 Diversas hominum species, qui lege tenentur 15  
 Mortali, pictis distinxit ubique tabellis;  
 In medio templi stabat pulcherrima moles,  
 Bissenis, operis magni, suffulta columnis,  
 Pyramides quinque altas quae sub tecta ferebant,  
 Per latera impletas lucenti singula cera. 20  
 Collocat et statuas Regis virtutibus aptas,  
 Deque Getis partos praeclara laude triumphos,  
 Cunctaque Sarmatici depicta insignia regni,

Sceptraque defuncti et gladium diademaque Regis  
 25 Aurato imposuit feretro. Stant ordine circum  
 Atrati centum, funalia nigra gerentes.

Parte alia, summam templi quae conspicit  
 aram,

Cardinei assistunt proceres sanctusque senatus.  
 Non iam purpurea, lugubri veste dolorem  
 30 Monstrant, ex obitu tam clari principis haustum.

Cuncta sacerdotes donis altaria sacris  
 Accumulant et mystica liba merumque piandis  
 Criminibus donata ferunt; nec carmina desunt  
 Funeribus moestis et convenientia pompis.

35 Gesta Sigismundi facundo Rescius ore  
 Explicuit, dotes et tanto principe dignas  
 Laudibus in coelum extulit et celeberrima regis  
 Nomina condignis decoravit honoribus apte.

Nec tacuit, Regina, tuas quas conspicit orbis  
 40 Egregias laudes, animum pietatis amantem,  
 Robur in adversis, cor prudens, mite, benignum,  
 Virtutesque alias. Sic iustis rite peractis  
 Tu meritum praestans, Hosius praeclara fidelis  
 Obsequii retulit condigna praemia plausu.

## LXXVII. De Confoederationis haereticorum oppugnatione.

Ad Sigismundum Tertium Regem Poloniae.

**M**item Hosium quis fervor agit? quos torquet  
 in hostes,

Rex invicte, duplex iaculum fortasse requiris.  
 Expediam brevibus. Cautum fuit ante Polonis  
 Legibus, haereseon ne quis figmenta foveret:  
 5 Transgressor patrii poenas incurreret hostis.  
 Sanctio digna piis maioribus. Hanc malesuada

Haeresis evulsam cupiens inducere coepit  
 In tua regna novam, qua quisque impune valeret  
 Credere quod vellet, poena securus ab omni.  
 Sic animas damnosa libertate necabat, 10  
 Utque magis tutum hoc in saecula longa maneret,  
 Id sacramento Regem spondere volebat.  
 Sed proceres renuere pii et pars magna senatus.  
 Inter quos Hosius, licet absens, impia scriptis  
 Foedera damnavit libris, geminasque sagittas 15  
 Insignes et amore Dei patriaeque salute  
 Expediit celer adversosque immisit in hostes.  
 Addidit hinc animum multis, qui sancta sequuti  
 Consilia haeretico sese opposuere furori  
 Et veterum decreta patrum inviolata volebant. 20  
 Haeticam contra rabiem, quae nomine pulchro  
 Pacis, dissidii flammam nutrire studebat  
 Daemonis instinctu, qui scindere regna solet  
 In sectas dissecta novas, qui frangere summi  
 Sceptra magistratus, gladii ius demere Regi 25  
 Molitur petulans: contraria posse coire  
 Persuadens, in corde hominis dum scilicet uno  
 Christo Antichristum studio coniungit inani,  
 Cumque Deo Belial lecto componit eodem.  
 Sed male conveniunt; Sathanas excedat, oportet. 30  
 Quae pax esse potest, ubi legum claustra piarum  
 Rumpuntur penitus, vinclisque coercita quondam  
 Et constricta manus dimittitur haeresis, angues  
 Errorum passim nostrum sparsura per orbem?  
 Haec ubi divisas studia in contraria mentes 35  
 Pellexit, pestem regnorum seditionem  
 Inducit, quam mox vastatio foeda sequetur,  
 Huic porro introitus, comitem sese dabit ultro.  
 Talia perscribens Hosius pellebat Erinnyum  
 E patria infandam: Regemque patresque monebat, 40  
 Ne leges abolerent hac novitate vetustas.  
 Tu quoque, maxime Rex, Hosius quem noster  
 amavit,



Scilicet ex fama notum, tibi scripta putato.  
 Te Deus in solium quoniam provexit avitum,  
 45 Ne patiare tibi sceptrum gladiumque maligno  
 Tolle foedere, sed Christi defendito honorem.  
 Ille tuum pariter tutabitur, ipsaque, pulsis  
 Dissidiis fidei, pax in tua regna redibit.

### LXXVIII. De Maioris Poenitentiarii munere ad Hosium delato.

Ad Hippolytum Card. Aldobrandinum,  
 Summum Poenitentiarium.

**H**aec, Aldobrandine, tibi mittenda putavi,  
 Quae muneri coniuncta sunt officioque tuo.  
 Cesserat e vivis frater tuus ille Ioannes,  
 Qui poenitentiarium gessit apostolicum.  
 5 Gregorium proceres de successore legendo  
 Multi fatigabant. Sed ille ad loca martyriis  
 Inclyta descendens, Domini sententia quae sit  
 Cognovit, et mox Sublacum mittit, ubi fugiens  
 Ignis urbanos Hosius tunc forte manebat  
 10 Illique detulit vacans officium. Obstupuit  
 Tale nihil sperans Hosius, gravitateque tanti  
 Deterritus periculi Pontificem petiit,  
 Hoc aliis deferret onus. Sibi namque sat esse  
 Negotii cum pluribus criminibus propriis.  
 15 Ille reluctantem munus perferre coegit,  
 Insignis et prudentiae iudiciiue tulit  
 Laudem. Namque viro huic se commisisse ferebat  
 Peccata tollendi facultatem aliena, suis  
 Qui minimum premeretur. Pontificis fuit istud  
 20 De Varmiensi maximum praesule iudicium.

Iure quidem, Hippolyte. Hoc etenim conspeximus ipsi,

Quantum vel a parvis remotus vitiis fuerit.

Asperius tamen haec in se punire solebat,

In poenitentes ceteros mitia corda gerens.

Flentibus impendit lacrymas, e faucibus Orci 25

Studebat errantes modis omnibus eruere.

Dulcibus alloquiis hos solabatur, apertas

Illis iubebat in suis aedibus esse fores.

Audiit admissos celer, in dubiisque peritos

Rebus solebat saepius consuluisse viros. 30

Inde tribunalis patres reverenter habere

Consuerat, illis plurimum, nil tribuendo sibi.

Artibus his sua munia sufficienter obibat,

Subinde quas et tu sequi diceris, Hippolyte,

Digne Hosii successor. Qui velut officiose 35

Plerumque consuisti Deo conciliare homines,

Sic et Sauromatum missus legatus in oras,

Dissentientes principum concilians animos,

Aeternam laudem meritumque insigne tulisti,

Quod semper acceptum tibi patria nostra feret. 40

## LXXIX. De Hospitali Polonorum Romae instituto.

Ad Virgilium Crescentium, Patricium  
Romanum.

**R**omane Crescenti, veterum bonus  
Sanguis parentum, cui pietas dedit  
Cor mite, plenum charitatis,  
Compatiens miseris egenis.

Scis Hospitalis prima Polonici

In urbe fundamenta Hosio duce

Fuisse iacta: et pars laboris

Magna tibi referenda restat. 5

- 10 **Mecum tamen nunc haec eadem legas,**  
 Nobis voluptas est Hosii pia  
 Referre facta, et taedii nil  
 Quae bona sunt repetita portant.
- 15 **Iam quinquies quum nos tepefecerat**  
 Annos recurrens sol, veniam reis  
 Secum reducens, sub quieta  
 Gregorii moderatione:
- 20 **Complebat urbem pulveris in modum**  
 Frequens peregrinus, cupide suam  
 Quaerens salutem, cui receptum  
 Natio quaeque suum exhibebat.
- Sedes Polonis advenientibus**  
 Nondum patebat. Tu tamen in tuas  
 Aedes receptos nutriebas,  
 Coelica lucra tibi parando.
- 25 **Tunc noster orat Pontificem senex,**  
 Daret Polonis pauperibus locum.  
 Mox ille Salvatoris aedem  
 Deputat ad veteres tabernas.
- 30 **Quondam Sabello quae sub Honorio**  
 Constructa nunc formam obtinuit novam;  
 Huc ille collectos ad unum  
 Sauromatas inopes reduxit
- Novumque lassis hospitium dedit**  
 Et more tractavit patris optimi.
- 35 **Quod morte praeventus nequivit**  
 Perficere, illius hos in usus
- Aurum relictum novimus ubere**  
 Supplesse sumptu. Nec pia defuit  
 Regina coeptis Anna sacris,  
 40 **Sanguine proveniens Jagelli.**

Pluresque devoti proceres idem  
 Fecere. Sic nos aedificavimus  
 Cum Rescio te consulente  
 Hospitiumque novumque templum.

LXXX. De Hosio ad reliquias divae  
 Cleridoniae Sublaci sanato.

Ad Marcum Antonium Cardinalem  
 Columnam.

**M**arce, Columnarum gentis decus et senator  
 orbis,  
 Pallaeque Romanae iubar coruscum,  
 Haec perlecta Hosium sistent tibi Sublaci ma-  
 nentem  
 Tibique vera charitate iunctum,  
 Quem colere es visus pariter ratione singulari, 5  
 Plures per annos hospitem benigno  
 Vultu suscipiens. Is dum sacra Cleridoniae ossa  
 Te praemonente ex aspero videret  
 Monte reportari ad vicina Scholasticae beatae  
 Templa et recondi in nobili sacello, 10  
 Virginis huiusce obtinuit sibi brachium seorsim  
 Dari, quod in divi specu sacrata  
 Promisit Benedicti se positurum, ut et fideli  
 Complevit affectu nihil moratus.  
 Labitur interea in morbum nimium, gravem et  
 molestum, 15  
 Viresque valde sensit imminutas.  
 Coepimus instantis trepidare metu periculi, nec  
 Morbi fugandi spes dabatur ulla.  
 Tum monachi precibus pulsare Deum manumque  
 sacram  
 Transferre Cleridoniae decenter 20

- Constituunt. Hosius collaudat et obviam stu-  
debat  
Prodire frustra, lassus in propinquum  
Se iubet adduci templum. Simul ut ferens  
sacerdos  
Pignus sacratum apparuit, canendo  
25 Devotum Ambrosii hymnum, me vocat atque  
sic profatur:  
Deo recentes gratias agamus,  
Qui mihi per merita huius virginis ecce sani-  
tatem  
Concessit optatam, recessit a me  
Debilitas omnis. Tunc laudibus illico peractis  
30 Mecum per hortos solus ambulavit,  
In lacrymas dulces resolutus, brachiumque  
sacrum  
Decenter argento tegi iubet, quod  
Praestitimus celeres sacroque reponimus sub  
antro  
Munus refulgens digniore cultu.  
35 Quod pia posteritas mirabitur, in suisque sanctis  
Semper Deum laudabit immorantem.

## LXXXI. De Cardinalatus Hosii titulis.

Ad Caesarem Baronium.

- A**nnales studio dum vigili sacros  
In lucem e tenebris sollicitus vocas,  
Immensique laboris  
Pertractas opus utile,  
5 Caesar, pauca legas, quae tibi mittimus.  
Antiquos referunt hos titulos, meus  
Quos Romae retinebat  
Pacato imperio senex,

- Devote solitus visere martyrum  
Sanctorum tumulos, ipse velut facis, 10  
Præbens oscula sacris  
Et iustas lacrymas locis.
- Postquam cardineo tempora pileo  
Contexit, veterem Pancratii domum,  
Multis nobilitatam 15  
Divum reliquiis, licet
- Absens, obtinuit. Deinde sub ultimum  
Tempus Concilii rexit, amabilis  
Laurenti, tua templa  
Perna paneque cognita. 20
- Scirleti precibus dans validum locum  
Suscepit titulum, qui pia militis  
Servavit Theodori  
Sub Christo duce nomina.
- Romam perveniens mox tenuit sacrum 25  
Templum virginis et martyris inclytae  
Priscaæ, quæ truculentis  
Est obiecta leonibus.
- Hinc Anastasiae templa, Palatium  
Quæ cinxere vetus, percoluit; sacram 30  
Mox Clementis ad aedem  
Raptus præfuit huic diu.
- Postquam Exquiliis impositas adit  
Aedes, vincula quæ sacra Petri tenent.  
Dehinc insigne Mariae 35  
Templum trans Tiberim situm
- Suscepit, retinens illud in ultima  
Vitæ tempora, ubi post tumulum sibi  
Delegit moriturus,  
In quo compositus iacet. 40

Hic ille exequiis utitur annuis,  
 Quas illi Ordo sacer sponte sua facit,  
 Augusti quoties lux  
 Cursum septima perficit.

### LXXXII. De senectute Hosii.

Ad Iacobum Treterum patrem.

**L**audande multis nominibus pater,  
 Colende nobis perpetuo senex,  
 Magnum senectutis levamen  
 Inspicias Hosii senectam

5 Illius, ad quem me iuvenem bono  
 Deduxeras non impiger omine,  
 Cum literis nostri Micani,  
 Qui mihi non dubie favebat.

10 Complebat annus iam decimum suum  
 Cursum, relicto quod patrio solo  
 In publico Romae theatro  
 Non sine laude Hosius manebat.

15 Annis duobus quindecimum auxerat  
 Lustrum, senectutem peragens bonam,  
 Non sordidam, non praegravatam  
 Membra per exteriora morbis.

20 Sed languor aetati comes additus  
 Sensim per artus progrediens brevis  
 Vitae admonebat iam propinquum  
 Terminum adesse docens laborum.

Intendit ut cursum vehementius  
 Metae propinquans vincere qui cupit,  
 Sic ipse virtutum peramplis  
 Passibus ulteriora quaerens

Tendebat ad coeli patriam libens, 25  
 Hanc ambiebat scilicet unicam.

Mundana spernens et caduca  
 Corpore se cupiebat isto

Solvi, sepulchri nil foveam timens;  
 Haec namque transfert ad requiem bonos. 30

Aetatis excellenter actae  
 Consciis excipiebat horam

Laetus supremam; nos senis optimi  
 (Quod gloriae laudisque mihi loco 35

Summae fatebor) prouentis  
 Molle latus famulante dextra

Suffulciebamus. Cuperem, pater  
 Amate, sic fulcire tuum; vetat

Urbana sedes, hoc in uno 40  
 Consiliis inimica nostris.

Felix senectam ducito candidam,  
 Permite Christo cetera, qui simul

Ut iusserit, nec tu meo, nec  
 Ipse tuo prohibebor ore.

---

### LXXXIII. De viatico Hosii et dis- positione domus.

Ad Andream Patricium Striceconem,  
 Episcopum Vendensem.

**I**nter Sauromatas Latiae decus addite linguae,  
 Andrea, atque Hosio multum dilecte, legenda  
 Haec tibi porrigimus, quae languens atque pro-  
 pinquus



- Morti magnanimo et praesenti pectore gessit.
- 5 Romanos, medici persuasu, dum cavet aestus  
 Inque suburbano captat loca amoena recessu,  
 Fors matutinis humentes roribus auras  
 Hausit et immodicum admittens in viscera frigus  
 Parva prius, sed mox extrema incommoda sensit.
- 10 Nam laxata nimis pravis humoribus alvus  
 Plus satis exhaustas annoso in corpore vires  
 Imminuit, somni atque cibi omnem sustulit usum.  
 Lux aderat Marthae, quae Christum scribitur  
 olim  
 Hospitio excepisse suo. Nos talibus ipse
- 15 Alloquitur senior: Christum pia Martha recepit  
 Aedibus et mensa, cupio tanti hospitis ipse  
 Prosperitate frui. Venias, o Christe, tuoque  
 Hanc animam adventu recrea, quae pondere multo  
 Peccati premitur, sine te nec tuta resurget.
- 20 Inde sacerdotem vocat et delicta fatetur,  
 Expiat et lacrymis et praeparat atria Christo  
 Munda propinquanti. Sacris tunc rite peractis  
 Pulvillos removet, gemino dehinc poplite flexo  
 In nuda procumbit humo, veneratur Iesum,
- 25 Corporis inque sui admittit penetrabilia gaudens.  
 Christum hominemque Deumque albo sub pane  
 latentem  
 Se integrum sumpsisse refert, fideique receptum  
 Catholicae morem adstruit et vesana recentum  
 Haereticorum damnat somnia, quae prius ipse
- 30 Conscriptis gravibus libris damnaverat olim.  
 Hospitio postquam Christum suscepit amico,  
 Semper puncti cordis dulcedine pavit.  
 Nil nisi coelestem patriam sedesque piorum  
 Suspiciens animo misero se corpore solvi
- 35 Orabat, morbi saevos tolerando dolores  
 Usque memor pro se patientis in arbore Christi.  
 Liberius tamen ut coelestibus addere posset  
 Mentem, terrenis voluit valedicere primum.



Qui gemitus, suspiria, quam miserabilis, eheu!  
 Tunc fuerit rerum facies, charissime Resci,  
 Sensimus ah! nimium, sensus nec destinet un-  
 quam.

- 25 Ultima temporis extremi iam venerat hora,  
 Inque senis morituri spiritus haeserat ore;  
 Historiam recitare iubet morientis Iesu,  
 Lectaque perpendens totus lacrymando madescit  
 Effigiemque crucis strictis amplectitur ulnis,  
 30 Oscula porrectae libat, dextraque tenendo  
 Accensum lumen, dicendo novissima verba,  
 Commendans animam Christo placide expiravit.  
 Ipse ego clausi flens oculos in morte cadentes,  
 Moestus et officium supremo fine peregi.  
 35 Personat ingenti domus infaustissima luctu,  
 Confluit officio vicinia tota frequenti,  
 Vestibus ornatum sacris exsanguè cadaver  
 Spectandum populo proponimus, indeque templo  
 Illatum exequiis flentes decoramus honestis.  
 40 Lecticae impositum tandem sub nocte silenti  
 Deferimus Romam sacraque locamus in aede.

---

### LXXXV. De exequiis Hosii et piorum luctu.

Ad Canonicos et Capitulum sanctae  
 Mariae trans Tiberim.

- P**ostquam mors Hosii fuerat vulgata per urbem,  
 Omnia complevit moerore palatia iusto,  
 Gregoriusque pater lacrymis ita fatur obortis:  
 „Vir doctus, nulli vera pietate secundus,  
 5 Cardineique chori decus, huius gloria sedis  
 Occubuit, nobis luctum, sibi certa paravit  
 Gaudia, pro meritis coeli perductus in arces,

Hic ubi iam placare Deum nobis studet. At vos,  
 O famuli, vestro solennia iusta patrono  
 Ferte citi corpusque pio mandate sepulchro." 10

Pontificis mandata impigre explemus et urna  
 Compositum corpus redolens et balsama sacro  
 Inferimus templo, quod transtiberina dicatum  
 Christiparae regio centum sublime columnis  
 Marmoreis auriq̄ue tholo spectabile servat. 15

Quo memoranda stylo vestra est mihi, nescio,  
 fratres

Insignis pietas? Hosii quos nobile funus  
 Vidimus officio celebr(i decor)asse et vera doloris  
 Signa dedisse palam. Vos ad laquearia molem  
 Protensam et facibus multis hinc inde refertam 20  
 Struxistis celeres et lamentabile carmen

Ad sacra cantari curastis, vosque cadaver  
 Dilectum propriis humeris ad busta tulistis  
 Templaque complestis moerore ingentia magno.  
 At nos eloquio tenues insignia facta 25

Praesulis eximii timido celebravimus ore.  
 Hinc etiam erga Hosium vestra est propensio  
 nota:

Exequias illi celebrandas sponte quotannis,  
 Quando recurrit lux Augusti septima mensis,  
 Unanimes sanxistis per suffragia lege, 30

Quam longo firmatam ipsi nos cernimus usu.  
 Res memoranda satis nec nostro cognita saeclo,  
 Quae meritum vobis, Hosio solatia praestat.

Qui veluti in terris vos patris ad instar amavit,  
 In coelis precibus nunc sublevat atque retorquet 35  
 In se, quem mihi defertis constanter amorem.

Vos ego, dum vivam, fratres, venerabor et  
 omne hoc,

Quidquid erit post fata mei, vestrum esse probabo.

## LXXXVI. Epitaphium.

- S**TANISLAO. HOSIO. POLONO. S. R. E  
 PRAESB. CARD. VARMIEN.  
 EP. MAIORI. PAENIT. VITAE. SANCTI-  
 TATE. ERVDITIONIS  
 ET. ELOQVENTIAE. GLORIA. CELEBER-  
 RIMO  
 CATHOLICAE. FIDEI. ACERR. PROPVG-  
 NATORI  
 5 QVI. CVM. ANTIQVAE. PROBITATIS. ET.  
 EPISCOP. VIGILANTIAE  
 PRESTANTIAM. IN. HVMILITATE. CHA-  
 RITATE. CASTITATE. BENE-  
 FICENTIA. EXPRESSISSET. HERET. SEC-  
 TAS. SCRIPTIS. ET. CONSILIIS  
 SAPIENTISS. FERVENTER. OPVGNASSET.  
 MVLTOS. AB. ERRORIB.  
 REVOCASSET GRAVISSQUE. LEGATIO-  
 NIB. PRO. PACE ECCL. DEI  
 10 CVM. APVD. CAROLVM. V. ET. FERD.  
 CES. TVM. PRECIPVE. IN  
 S. CONC. TRID. PII. IIII. PONT. NOMINE.  
 FELICISS. PERFVNCTVS  
 CHRISTIANE. REIPVB. PLVRIMVM. PRO-  
 FVISSET  
 OMNIVM. VIRTVTVM. LAVDE. ET. EXEM-  
 PLIS. AD. IMITAN-  
 DVM. ABVNDANS. OBDORMIVIT. IN. DO-  
 MINO. NONIS. AVG.  
 15 ANNO SALVTIS. M. D. LXXIX. AETATIS.  
 SVAE. LXXVI.  
 STANISLAVS. PATRVO. ET. STAN. RES-  
 CIVS. PATRONO. BENEFICENTISS. EXE-  
 CVT. TEST. POS. \*)

\*) Breve quoddam epitaphium etiam Treterus noster Hosio suo composuit in elogiis suis Episcoporum Varmiensium, ubi canit:

## LXXXVII. Religio.

**I**lla ego militiae tolerans ecclesia pondus,  
 Quae duce sub Christo signa beata gero,  
 Militis egregii moestissima defleo mortem,  
 Cui fuerat populi maxima cura mei.  
 Ille meos hostes iustis compescuit armis, 5  
 Nunc quoque defunctum gens inimica timet.  
 I procul impietas; Hosius post funera vivit,  
 Bella etiam pro me raptus in astra gerit.  
 Libris nervus inest, qualis linguae fuit olim:  
 Catholicae fidei suppedabit opem. 10

## LXXXVIII. Charitas.

**Q**uem meus urit amor, gemino nutritus ab igne,  
 Hunc non offendet frigida mortis hiems.  
 Sic Hosii cineres etiam post fata calescunt,  
 Emicat e scriptis vivida flamma suis,  
 Pectora quae Christi casto succendit amore, 5  
 Desidiaque premi languidiore vetat.  
 Quo magis est Hosii dilectio cognita<sup>4</sup> in omnes,  
 Hoc plures tanti morte dolete viri.  
 Immo dolete minus; nam coelica praemia captat,  
 Et quem dilexit possidet ecce Deum. 10

---

Scripta Hosii mundus veneratur, gesta stupescit;  
 Catholicus sequitur, proterit haereticus.  
 Concilii praeses, perfectus episcopus, urbis  
 Gloria, dux fidei, flos patriae, orbis amor.

## LXXXIX. Castitas.

- H**as Hosii tumulo violas et lilia porto,  
 Sertaque de niveis arte parata rosis,  
 Et quae victori debentur praemia, palmam,  
 Quod validas carnis fregerit illecebras.
- 5 O venerande senex, o custos alme pudoris  
 Virginei, casto haec accipe dona sinu.  
 Integritas tua gratos semper fundat odores  
 Atque beatum te tempus in omne feret.  
 Pugna frequens ineunda his, qui mea castra  
 sequuntur,
- 10 Vincere rarum est, laus hinc tua maior erit.
- 

## XC. Eruditio.

- D**ulcis alumne meus, qui non nisi scripta librosque  
 Tractabas docta nocte dieque manu,  
 Tandem aevo defessus in otia tuta recedens,  
 E coelis hominum vota caduca vides.
- 5 Felix cui data iam requies promissa piis, qui  
 Instituunt multos iustitiamque docent.  
 Doctrinae monumenta tuae mirabitur orbis,  
 Non poterunt tenebris invidiae tegi.  
 Nam tua resplendens late sine crimine vita  
 10 Vitae illis seriem protrahet assiduam.
- 

## XCI. Humilitas.

- E**sse humilem abiecto non est laus magna; sed illi  
 Esse humilem, culmen si quis honoris adit,  
 Haec demum virtus rara est, quam liber ab omni  
 Fastu possedit noster in orbe senex,

Nullos quaesivit, nullos ambivit honores, 5  
 Sponte sibi oblatos vidit et obstupuit.  
 Nunc iam maiores coelo suscepit in alto,  
 Scandere quo nunquam corda superba valent.  
 Aspice quanta humilis mens commoda procreet?  
 ambit  
 Illa nihil prudens, omnia consequitur. 10

---

### XCII. Prudentia.

**P**rudens simplicitas simul et prudentia simplex  
 Sunt comites Hosii; fraus, dolus omnis abest.  
 Si quae est absque Deo prudentia, calliditas est,  
 Simplicitasque locum rusticitatis habet.  
 Hic meus obtinuit medium, referens ad Iesum, 5  
 Quae dicenda sibi vel facienda forent.  
 Ut plerique solent: „non haec ventura putaram“  
 Auditus non est dicere. Causa patet.  
 Cum gravitate piam retinendo simplicitatem  
 Assequitur magni nomen ubique viri. 10

---

### XCIII. Sinceritas.

**I**amne Hosii pia lingua tacet? Mors improba tanto  
 Cur properasti nos exspoliare bono?  
 Vera loqui nunc quisque timet. Non ille timebat  
 Perspicuum pectus, solis ad instar habens.  
 Pro sacris, patria, uttempusque locusque monebat, 5  
 Semper apertum cor gessit et ora simul.  
 Quaeque notanda essent, cum libertate notabat,  
 Iusti censoris praestitit officium.  
 Nec tamen hunc odium, potius referebat amorem  
 Mirum, virtutis candor id obtinuit. 10

---



## XCIV. Gravitas.

- H**ic sacri patriique iacet laus prima senatus.  
 Heu tegit ingentem quam brevis urna virum!  
 Illum, quem gravibus dictis sua sensa loquentem  
 Ampla corona patrum vix potuit capere.  
 5 Quem placidi mores mixta gravitate verendum  
 Reddiderant, levitas cui mala displicuit.  
 Nunc iam mole sua pressus sub pulvere dormit,  
 Ne mundum videat, dum levitate perit.  
 Non tulit instabilem constantia firma sodalem,  
 10 Migrat, ubi cives se scit habere pares.
- 

## XCV. Humanitas.

- C**omis et urbanus, cunctis affabilis idem,  
 Hic situs est Hosius; spargito, quaeso, rosas.  
 Princeps humanus tractari humaniter optat;  
 Huic tumulo fragrans convenit omnis odor.  
 5 Frons hilaris iucundaque consuetudo bonorum  
 Suaviter hunc nostrum detinere senem.  
 Nullus ab hoc vultu tristi confusus abivit,  
 Perfacilem precibus nam dabat ille locum.  
 Plena salutantum domus. At magis illa patebat  
 10 Doctis, quos Christi conciliabat amor.
- 

## XCVI. Hospitalitas.

- M**ortem Hosii deflete, gravis quos urget egestas  
 Quisque peregrino contigit esse solo.  
 Ecce parens vester terris excessit avaris,  
 Quae bona sub caeco carcere vestra tenent.  
 5 In lucem ille dabat, nunquam sine teste novoque  
 Hospite mensas est visus adire suas.

Addit, ut potuit, moestis solatia, Christi  
 Obque fidem pulsus praestitit unus opem,  
 Noverat utque Deum cunctis superesse parentem,  
 Sic fratrem duxit quemlibet esse suum. 10

---

### XCVII. Beneficentia.

**C**opia, quae nostris promanat divite cornu,  
 Ex Hosii larga profuit usque manu.  
 Non aurum tamen, ast animum tribuentis amicum  
 Spectans divitias experiare suas.  
 Munere cum parvo praesto fuit alma voluntas; 5  
 Hinc illi semper, quod dare posset, erat.  
 Externis pariterque tuis benefecit, in omnes  
 Aeque propensus distribuebat opes.  
 Inde sibi nomen plane immortale paravit,  
 Quod nulli nocuit, profuit innumeris. 10

---

### XCVIII. Exemplaritas.

**V**ivendi speculum, mundi lux alma, magister  
 Morum, dux fidei, malleus haereseon  
 Hic Hosius post facta cubat: da thura, viator,  
 Et cineres lacrymis usque rigato piis.  
 Occubuit splendor, tenebris involvitur orbis, 5  
 Exemplique boni vix nitor ullus adest.  
 Virtutum numerosa cohors Hosio adstat, ab illo  
 Quod magis expediat discere quisque potest.  
 Huc properet quicumque brevi cupit esse beatus,  
 Plana per exemplum est ad bona cuncta via. 10

---

### XCIX. Praemia.

**V**ir rectus Dominumque timens, licet absit ab  
 Ambitione, sibi praemia digna parat.  
 omni

100

120 Theatrum Virtutum St. Hosii XCIX—C.

- Virtus quippe sibi reserare palatia regum  
Fortunamque bonam fingere sola potest;
- 5 Illa Hosio mitrasque dedit rubeosque galeros,  
Illaque magnificas, quas stupet orbis, opes;  
Contulit illa decus, nomen famamque perennem  
Inter honoratos constituitque patres.  
Magna quidem sunt haec, longe maiora recepit,
- 10 Inter coelicolas dum loca clara tenet.  
Iste scopus fuit illi metaque certa laborum,  
Hic operum finis summus et unus erat.  
Fortunate senex, tot tantaque praemia sacrum  
Cuius praecingunt hic et ubique caput,
- 15 Securus portum retine. Non livor ineptus,  
Rite quod in te nunc carpere possit, habet.  
Vive Deo, nostri curam non proice, fracta  
Dum vehimur mundi per freta salsa rate.
- 

### C. Conclusio.

- N**on tibi marmoreis monimenta innixa columnis  
Nec statuo artificis signa peracta manu,  
Ipse tibi virtute tua maiora locasti,  
Quae sublime tuum nomen in astra ferent.
- 5 Dive senex, te pro meritis ingentibus apte  
Laudare humanum non valet ingenium.  
In te divinum quiddam conspeximus, unde  
Quis poterit laudis enumerare tuas?  
Grandia conamur tennes tamen, ut datur, et nos
- 10 Et canimus parvis hic tua gesta modis.  
Insuper aeratis insculpsimus illa tabellis,  
Allicere ut plures inspiciendo queant.  
Accipe dona tui, quamvis non magna, Treteri,  
Qui tibi prae multis charus alumnus erat.
-